GLAS GORENJSKE

GLASILO SOCIALISTIČNE ZVEZE DELOVNIH LJUDI ZA GORENJSKO

LETO X. — ŠT. 73 — CENA DIN 10.— Kranj, 20. septembra 1957

AKTUALNO VPRAŠANJE

Okrajni komite LMS Kranj pripravlja še v tem mesecu posvetovanje o problematiki vajenskih in dijaških domov na Gorenjskem. Zanimalo nas je, o čem bodo razpravljali, zato smo prosili za pojasnilo predsednika OK LMS Marijana Rožiča. Bralce seznanjamo z odgovorom:

»Na bližnje posvetovanje o dijaških in vajenskih domovih smo povabili vse predsednike upravnih odborov in upravnike domov ter zastopnike domskih skupnosti. Na dnevnem redu je razprava o ekonomskih in vzgojnih vprašanjih. Naš namen je opozoriti na veliko potrebo po gradnji novih domov. V povojnem obdobju je bilo ustanovljenih precej strokovnih šol, v katere so se vpisovali učenci iz raznih krajev, za stanovanja pa ni nihče poskrbel. Samo v Kranju je zdaj 5 vajenskih in dijaških domov. V Dijaškem domu na Zlatem polju so odklonili to jesen 50 prosilcev. Dom je prenatrpan, saj je bil grajen za 148 dijakov, zdaj pa se jih stiska v njem 278. To slabo vpliva tudi na učni uspeh in razen tega je onemogočeno v domu vsako kulturno delo. Oskrbnine so povsod zelo visoke. V dijaškem domu v Kranju plačujejo dijaki 5200 din mesečno, v domovih industrijskih šol pa nekaj manj, ker tudi podjetja nekaj prispevajo. Ponekod dijaki sami opravljajo različna dela (serviranje), da bi znižali oskrbnino. Na posvetovanju se bomo razen tega razgovarjali še o vzgojiteljskem kadru. Stalnih vzgojiteljev v domovih pravzaprav ni. Največ je študentov, ki po enem ali dveh letih odidejo v drugo službo. Tudi o sodelovanju dijakov in učencev z upravnimi odbori domov bomo razpravljali.« -ey

AKTUALNO VPRAŠANJE

KAŽIPOTE postavljamo

Nam niso potrebni volilni golaži, prazne obljube kandidatov in podobni razvpiti predvojni strankarski volilni pripomočki. Te stvari, poštenemu človeku zoprne, so ostale v ranjkem, klavrnem predvojnem času. Zdaj se v pripravljanju na volitve kandidati ne tepejo za glasove volivcev. Cilj nam je namreč vsem skupen, gre le za to, kdo je primernejši, da ga uresničuje. Volitve so za nas predvsem ugodna prilika, da ob njej volivci še posebej proučimo, kako smo delali doslej, kaj smo dosegli, kje in zakaj je škripalo ter česa in kako se bomo lotili odslej, da bo to naše življenje postajalo vedno bolj takšno, kakršno si delovni ljudje želimo.

Pravimo, da je občina osnovna matica naše družbeno - politične ureditve, izvor družbenega življenja, celica, v kateri se srečujejo in združujejo interesi posameznika in skupnosti. V občinah se zato najbolj konkretno preizkuša tudi popolnost raznih smernic, zakonov, uredb itd., tu se tudi najbolj konkretno kažejo posamezne vrzeli. Zato se na zborih volivcev, ki so te dni, pa še na raznih drugih sestankih in zborovanjih, pogovorimo ne samo o čisto lokalnih zadevah, ki so seveda tudi važne, marveč tudi o splošnih problemih družbe, kakor se le-ti kažejo v življenju občine. Pogovorimo se o tem, kako deluje mehanizem komunalnega sistema in samoupravljanja ter v kakšno smer ga kaže razvijati, katere vrzeli zapolniti, kako krepiti industrijo, toda ne samo to, marveč tudi kmetijstvo, trgovino, obrtništvo, stanovanjske skupnosti, stanovanjsko izgradnjo, kako voditi kulturno, zdravstveno in socialno politiko, kako pravilno razviti delo zbora proizvajalcev itd., itd. Odkrivajmo pomanjkljivosti, opozorimo na vrzeli in ovire v dosedanjem delu, predlagajmo, kako v prihodnje. Sestavimo ob volitvah temeljni program dela naših občin, postavimo novim ljudskim odborom kažipote.

Po razpravah na nekaterih zborih volivcev sodeč hočejo volivci osvežitve ljudskih odborov. Marsikak dosedanji odbornik, ki ni bil dovolj prizadeven ali ki ni šel vštric s sodobnim življenjem in ni dovolj prisluhnil koristnim težnjam množic, zdaj ni na kandidatni listi, pa čeprav ga je morda predlagalo vodstvo te ali one politične organizacije. Take odbornike bodo po volji volivcev zamenjali novi ljudje, morda tega dela še

(Nadaljevanje na 2. strani)

MLADEMU RODU ZDRAV duševni in telesni razvoj

TEDEN OTROKA

Dne 30. septembra se bo začel Teden otroka, ki vključuje tudi mednarodni dan otroka — 7. oktober.

Nas čakajo v tem tednu številne naloge, katerih osrednji cilj je okrepitev vzgojnega dela z mladino. Izrazito kampanjskih akcij v Tednu otroka ne bo, potrudili pa se bomo, da bo skrb družbe za otroke še večja kot doslej, in sestavili bomo načrte za uresničenje vseh pogojev, ki omogočajo mlademu rodu zdrav duševni in telesni razvoj.

Bilanca zadnjega desetletja nam razkriva na področju družbene skrbi za otroka dokajšen napredek. Vrtci, jasli, mlečne in šolske kuhinje, izvenšolsko udejstvovanje pionirjev, izobraževanje staršev, zdravstvena zaščita matere in otroka, šolska reforma itd., vse to so znatne pridobitve. Razvoj pa terja od nas čedalje več, zato se z uspehi ne moremo zadovoljiti in zato si tudi postavljamo vsako leto večje cilje.

Okrajna Zveza društev prijateljev mladine Kranj je v ponedeljek, 16. septembra sklicala posvetovanje s predsedniki občinskih odborov SZDL in zastopniki vseh organizacij, ki vključujejo v svojih vrstah tudi podmladke. Razpravljali so o nalogah v Tednu otroka. Pripravljalni odbori v posameznih občinah te dni že sestavljajo načrte za delo v Tednu otroka, ki bo pravzaprav samo začetek temeljitejše družbene skrbi za mlado pokolenje.

V letošnjem letu naj bi družbene organizacije še posebno skrbele za uresničenje materialnih pogojev, ki bodo omogočili uvajanje tehnične vzgoje, gospodinjstva in še nekaterih drugih predmetov v naše šole. Nadalje bodo morale usmerjati in pospeševati razvoj družbenega upravljanja v šolah. Sveti za šolstvo delajo še vedno preveč ločeno od šolskih odborov, zato skupni posveti, ki so jih lani začeli v Kranju, tudi v novem šolskem letu ne bodo odveč. Na Gorenjskem je še vedno nekaj nad 20 šol, kjer nimajo mlečne kuhinje. Le-te bo spričo dobrega vpliva na otrokovo zdravje in delo v šoli treba ustanoviti čimprej. Tudi število šolskih kuhinj bo v tem šolskem letu treba še pomnožiti. Naloge šolskih kuhinj namreč niso samo v tem, da nudijo otrokom dopolnilno prehrano, ampak imajo tudi svoj vzgojni pomen. Otroci se v šolskih kuhinjah zadržujejo med odsotnostjo staršev in se pod nadzorstvom vzgojiteljev učijo. V šolskih kuhinjah naj bi učenci pridobili tudi nekaj praktičnega znanja iz domačega gospodarstva in tako dopolnjevali v šoli pridobljeno znanje.

Naloga športnih ter kulturnih organizacij je, da v Tednu otroka razmišljajo, kako vključiti v podmladke čimveč mladih ljudi in jim nuditi pestro in vsestransko vzgojo. Učitelji telesne vzgoje v našem okraju so pripravljeni pomagati pri urejanju igrišč ob šolah. Marsikje, kjer do sedaj niso imeli telovadnice, so bili otroci tudi brez primernega igrišča, zato je treba pozdraviti dobro voljo fizkulturnih učiteljev. Tudi za delavnice, ki jih terja pouk politehnične vzgoje, bo na šolah težko. Povsod manjka prostorov. V I. gimnaziji v Kranju so tako delavnico uredili v kleti in verjetno bodo morali kletne prostore izkoristiti tudi drugod, če jih le imajo.

Precejšen del skrbi za otroke bodo morale prevzeti na svoje rame tudi stanovanjske skupnosti. V novih naseljih bo treba projektirati zavetišča za otroke zaposlenih staršev, prostore za sestajanje pionirjev in njihovo delo v krožkih, igrišča in podobno. V stanovanjskih skupnostih bo treba razvijati najrazličnejše oblike dela z otroki, saj te oblike pomenijo izdatno pomoč pri razbremenitvi zaposlene žene in družine. S takimi načrti se marsikje že ukvarjajo, uresničiti pa jih še niso uspeli. K dolžnostim stanovanjskih skupnosti moramo prišteti tudi skrb za ureditev potrebnih trgovskih lokalov, s čemer bodo prav

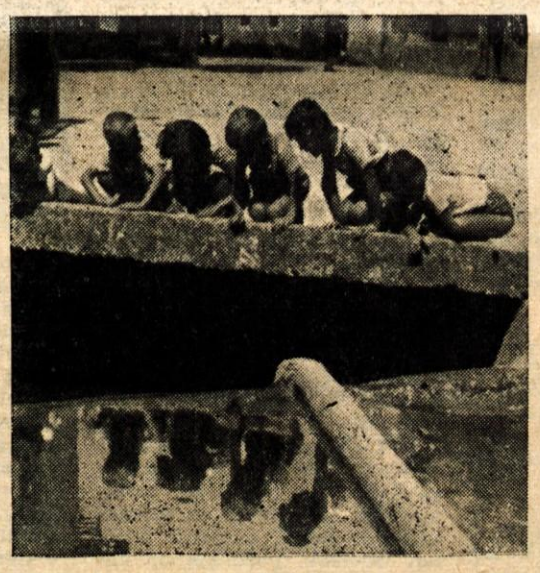

PRI POMEMBNEM OPRAVILU

tako pomagali pri razbremenitvi žene. Treba bo predvsem razviti najrazličnejšo uslužnostno dejavnost — pralnice, likalnice, krpalnice, menze itd.

K splošni in estetski vzgoji otroka bodo lahko veliko pripomogle pionirske knjižnice. Na Jesenicah tako knjižnico že imajo in je zelo dobro obiskana. Pionirji imajo v knjižnici tudi svoje krožke. Vsakdo si lahko izbere tisto delo, ki ga najbolj zanima. Tudi Kranjčani na ustanovitev pionirske knjižnice težko čakajo. Zanimanje otrok zanjo je izredno veliko, saj so se celo v študijski knjižnici nekaj časa kar v gručah zadrževali.

Pomembna naloga družbenih organizacij je, nadalje, skrb za izobraževanje staršev. V zadnjih letih so imela vsa vzgojna in zdravstvena predavanja velik odmev ne samo na Gorenjskem, ampak tudi v drugih krajih Slovenije. To je vzpodbudilo Zvezo prijateljev mladine Slovenije, da bo letos ustanovila Republiški center za izobraževanje staršev, ki bo nudil posameznim krajem stalno pomoč pri delu.

Zdravstveno zaščito otrok, ki je v našem okraju že precej razvita, bomo morali prav tako še izboljšati. Zlasti posvetovalnic za otroke je na Gorenjskem še veliko premalo, predvsem zaradi tega, ker povsod manjka primernih prostorov. Če bodo vse organizacije pri iskanju le-teh res prizadevne, potem njihov trud gotovo ne bo zaman. To jesen bomo tudi prvič cepili otroke proti poliomielitisu, za kar je izdala družba precejšnje vsote. Žal, marsikateri oče oziroma mati za to pomembno zdravstveno akcijo ne kaže dovolj razumevanja in se ne zaveda, kakšne nevarnosti bo cepivo obvarovalo njihove otroke.

Nalog, ki se jih bo treba lotiti v Tednu otroka je torej precej in še nismo našteli vseh. Sleherni državljan bo lahko na svojem področju družbenega udejstvovanja napravil nekaj za mladino. Podjetja naj prav tako ne bi stala ob strani in vsak, četudi skromen prispevek v fond za otroke bo dobrodošel. -ey

V SLIKI IN BESEDI

Še vedno zanimivo...

Z NEDELJSKE TOMBOLE
Na glavnem trgu v Kranju — glava pri glavi (zgoraj levo). Najbolj vneti so zasedli prostore ob tribuni že dopoldne (levo). »Številka...« — napovedovalec pred mikrofonom (zgoraj).

naš razgovor

OBČINSKI ODBOR BO LAHKO BOLJE GOSPODARIL

Mizarja Martina Pižent smo našli v leseni baraki podjetja »Gradis« v Škofji Loki. Pravkar je dogotavljal velik okenski okvir.

»Vas so tudi kandidirali v občinski zbor, kajne?«

»Da. S tem pa še ni rečeno, da bom izvoljen.«

»Vi ste že bili član sedanjega občinskega odbora. Ste se v dosedanjem delu mnogo ukvarjali in spoznali z ekonomskimi problemi občine? V čem vidite naloge sedanjega zbora proizvajalcev?«

»Občinski odbor bo zdaj brez dvoma boljši. Mnoge stvari iz gospodarstva bodo sedaj reševali proizvajalci, ki ta vprašanja dobro poznajo, saj se z njimi srečujejo vsak dan v svojem delu,« je dejal Pižent.

»Doslej je bil zbor proizvajalcev samo na okraju. Ali ste vi v občinskem odboru čutili njegov obstoj, njegovo pomoč?«

»Ne bi mogel tega trditi. Morda zato, ker je bilo njegovo delo mnogo širše in posamezni odborniki občine nismo bili toliko seznanjeni z delom in uspehom zbora proizvajalcev na okraju.«

»Ste vsaj prišli v stik s posameznimi člani?«

»To da. Tudi v naš kolektiv; na seje delavskega sveta ali upravnega odbora, pa tudi na širše sestanke članov sindikata, smo večkrat povabili člana okrajnega zbora proizvajalcev. Tako nam je dosti stvari tolmačil in obrazložil s področja gospodarstva. Ta vprašanja tudi delavce zelo zanimajo.«

»Mislite, torej, da bo zbor proizvajalcev v občini večja pomoč občinskemu odboru?«

»Vsekakor. Mislim pa tudi, da bo zbor proizvajalcev v občini lažje opravičil v bodoče svoj obstoj in se uveljavil, ker so za to dani drugi pogoji.«

»Mislite glede pristojnosti?«

»Da. Doslej je bila občina dokaj omejena v tem. Sedaj, vsaj tako predvidevajo, bo občina imela več pravic pri razdeljevanju dohodkov, imela bo inšpekcijsko službo in druge naloge. Zato mislim, da bo zbor proizvajalcev imel dovolj dela tudi v občini in bo občinski odbor lahko boljše gospodaril.«

K. M.

TE DNI PO SVETU

△ Predsednik romunske vlade Chivu Stoica in predsednik republike maršal Tito sta izmenjala pismi, v katerih načenjata za narode Balkana vrsto pomembnih vprašanj. Skupno bukareščansko in brionsko poročilo romunske in jugoslovanske vlade predvideva obsežen in konkreten delovni program za nadaljnje poglabljanje in razširitev uspešnih odnosov med Romunsko ljudsko republiko in FLRJ. Obe vladi vztrajno uresničujeta ta program v interesu narodov obeh dežel in splošnega miru. — Predlagani ukrepi v celoti ustrezajo ustanovni listini OZN, katere cilj je podpirati mednarodni mir in varnost, razvijati prijateljske odnose med narodi in ustvariti sodelovanje v urejanju mednarodnih vprašanj gospodarskega, socialnega, kulturnega in humanega značaja, ter prispevajo k uresničitvi teh visokih načel .

△ Jugoslovanska parlamentarna delegacija pod vodstvom predsednika Zvezne ljudske skupščine Petra Stambolića, ki je v torek prispela v Peking, je obiskala ministrskega predsednika Ču En Laja. Obisk jugoslovanske delegacije pri Ču En Laju je minil v znamenju prijateljske in obojestranske koristne izmenjave misli ter izkušenj o problemih, za katere se zanimata obe državi. — Jugoslovanska parlamentarna delegacija je v sredo obiskala neko kmetijsko zadrugo blizu Pekinga.

△ V Siamu je bil v torek izvršen državni udar. Iz diplomatskih krogov poročajo, da je dosedanji predsednik siamske vlade Pibul Songram zapustil deželo. Oblast je začasno prevzel vrhovni poveljnik siamskih oboroženih sil maršal Sarit Tamarat, ki je davi razglasil v deželi izredno stanje in pozval vlado, naj odstopi. Nekaj ur po prihodu čet v mesto in proglasitvi izrednega stanja je maršal Sarit sporočil po siamskem radiu, da je dosedanja vlada Pibula Songrama strmoglavljena. Maršal Sarit je pozval prebivalstvo, naj ostane mirno in pripomnil, da bodo s tujci ravnali pravično. Pozval je tudi guvernerje pokrajin, naj sodelujejo z njim, naj zagotove prehrano prebivalstva in preprečijo navijanje cen. — Spor med vlado Pibula Songrama in vojsko se je začel 21. avgusta. V državnem udaru so sodelovali vsi trije rodovi vojske. Maršal Sarit je star 49 let in pod njegovim vodstvom je bil leta 1947 izvršen državni udar, s katerim je prišel na krmilo Pibul Songram.

△ V sredo je začelo 12. zasedanje Generalne skupščine OZN. Ob tej priliki so izvolili novozelandskega delegata za predsednika. Novi predsednik je sir Leslie Munro. Skupščina je prisrčno pozdravila novega predsednika, ko je ta prevzel svoje mesto. — Generalna skupščina je za tem soglasno odobrila prošnjo Malaje za sprejem v OZN, ki ima zdaj 82 članov.

△ V vzhodnem Berlinu se je začela razprava proti skupini ljudi, ki so bili obtoženi, da so delali za ameriško obveščevalno službo. Obtožnica jih bremeni, da so organizirali protirevolucionarne skupine, ustanavljali skladišča orožja ter oddajne radijske postaje na ozemlju Vzhodne Nemčije.

△ Japonska Konzervativna stranka je poslala Sovjetski zvezi in ZDA poziv, naj takoj opustita atomske poskuse. Oba poziva so danes v pismih poslali predsedniku Eisenhowerju in prvemu sekretarju KP SZ Hruščevu. V Tokiu in drugih japonskih mestih je danes znova prišlo do protestnih zborovanj proti atomskim poskusom.

△ Švicarska vlada je predlagala Spodnjemu domu, naj pripozna ženam pravico, da lahko volijo in da so lahko voljene. Švicarske žene dosedaj niso imele volilne pravice.

△ 16. t. m. ob 14. uri je bilo sovjetsko potniško letalo, ki vozi na progi Moskva—Tirana, zaradi neurja prisiljeno pristati blizu vasi Perovo v Prespi, tik Prespanskega jezera. Nihče od članov posadke in 22 potnikov ni bil poškodovan.

IZDAJA ČASOPISNO ZALOŽNIŠKO IN TISKARSKO PODJETJE »GORENJSKI TISK« / DIREKTOR SLAVKO BEZNIK / UREJA UREDNIŠKI ODBOR - ODGOVORNI UREDNIK MIRO ZAKRAJŠEK / TELEFON UREDNIŠTVA ŠT. 475, 397 — TELEFON UPRAVE ŠT. 475 / TEKOČI RAČUN PRI KOMUNALNI BANKI V KRANJU 61-KB-1-Ž-135 / IZHAJA OB PONEDELJKIH IN PETKIH / LETNA NAROČNINA 600 DINARJEV, MESEČNA 50 DINARJEV

LJUDJE IN DOGODKI

KORISTNA POBUDA

Predsednik romunske vlade Kivu Sojka je poslal predsedniku FLRJ Josipu Brozu-Titu pismo, v katerem med drugim pravi, da bistveni interesi balkanskih narodov terjajo široko, kolektivno sodelovanje držav tega območja. V ta namen predlaga posvetovanje šefov balkanskih vlad, na katerem bi proučili načrte za ustrezne oblike sodelovanja pri utrjevanju miru na Balkanu in možnosti za razširitev kulturnih ter gospodarskih stikov.

Predsednik Tito je v odgovoru na pismo izjavil, da je po mnenju jugoslovanske vlade sožitje držav z različno družbeno in politično ureditvijo nujno. Zelo cenim — pravi odgovor predsednika Tita — predloge, ki ste jih postavili. Uresničitev teh predlogov bi koristila narodom na Balkanu, njihovemu splošnemu napredku, krepila pa bi tudi evropsko varnost in utrjevala svetovni mir.

Ali smo res na pragu novega obdobja v balkanskem sodelovanju? Tako se lahko vsakdo vpraša ob izmenjavi pisem predsednika romunske vlade Kivu Stojka in predsednika FLRJ Tita. Čeprav obe pismi šele nakazujeta možnost za širše sodelovanje med balkanskimi državami , je že sama pobuda izredno pomembna in ji bodo bržkone vse države na Balkanu, pa tudi drugod po svetu posvetile veliko pozornosti.

Ni še daleč čas, ko so za balkanski polotok uporabljali že tolikokrat ponavljani prilastek »sod smodnika«. Četudi je ta izraz nekolikanj obrabljen, se je tedaj v njem vendar zrcalila vsa politična situacija na tem področju, polna protislovij, nasprotij in pomešanih tujih vplivov. Čeprav so nekatere balkanske dežele po drugi svetovni vojni samostojneje zgrabile za krmilo svoje zunanje politike, čeprav Balkan danes ni eno izmed nevarnih vojnih žarišč, vendar tudi še ni pravega sodelovanja med deželami, ki jih je zgodovina postavila na isti košček zemeljske krogle in jim v marsičem dodelila skupno usodo.

Prav je, da danes povemo, da nekatere države niso varčevale z napori, da bi se balkanski narodi zbližali med seboj, da so bili storjeni važni koraki v tej smeri in doseženi tudi nekateri pomembni rezultati. Niti ne bo neskromno, če pri tem poudarimo konstruktivno vlogo Jugoslavije, ki si je v skladu s svojo dosledno politiko sožitja in sodelovanja z vsemi državami, ne glede na družbene in politične razlike, prizadevala najti skupen jezik z vsemi balkanskimi državami. Balkanski pakt treh dežel tega področja: Turčije, Grčije in Jugoslavije — je značilen primer za možnosti in koristi takšnega sodelovanja, pa čeprav ga je dosedanji turško - grški spor okrog Cipra spravil na mrtvo točko.

Žal pa so nekatera nasprotja doslej zavirala učinkovitejše korake in vidnejše uspehe v balkanskem sodelovanju. Med državljansko vojno v Grčiji so se zaostrili odnosi med to deželo in njenimi severnimi sosedami. V nesrečnem obdobju po letu 1948 je izbruhnila vrsta negativnih pojavov med našo državo in vzhodnimi deželami s tega področja. Ciper pa je zasejal spor med dva zaveznika — Turčijo in Grčijo. Ni naš namen, da bi danes pogrevali stara nasprotja, pač pa je treba pokazati, kako je od teh velikih protislovij danes ostalo le še nekaj neurejenih sporov, ki pa niso tolikanj resne narave, da bi pomenili večjo oviro za splošno zbližanje in tesnejše sodelovanje med deželami balkanskega polotoka.

Med Grčijo in Jugoslavijo so se dandanes spletle trdne vezi prijateljstva, ki jih najbolje označuje vrsta medsebojnih obiskov naših najvišjih državnikov. Tudi med Bolgarijo in Albanijo na eni strani ter Grčijo na drugi strani so se odnosi popravili, stališča so se zbližala in prišlo je do miroljubnih ponudb za odstranitev nekaterih spornih vprašanj. Vzhodnoevropske dežele so v zadnjih letih ne samo normalizirale odnose z Jugoslavijo, ampak postavile tudi temelje za tesnejše, prijateljsko sodelovanje.

Skratka: splošno vzdušje trenutnih političnih odnosov na Balkanu je postalo ugodno za široko vsestransko zbližanje stikov med deželami tega področja, K takšnemu sodelovanju sili države na Balkanu skupni zemljepisni položaj, njihovo gospodarstvo, ki se medsebojno dopolnjuje, tradicionalno kulturne vezi in končno oziroma predvsem interesi miru v tem delu sveta, kakor tudi v Evropi in v svetu nasploh.

Spričo vsega tega lahko res samo upamo, da bo sedanja pobuda padla na plodna tla, čeprav se zavedamo, da bo treba prebroditi še marsikatero težavo, preden bo velikopotezna zamisel tudi uspešno uresničena.

MARTIN TOMAŽIČ

kratko, vendar zanimivo

KAJ BO NA PONEDELJKOVI SEJI OLO

V ponedeljek, 23. t. m. bo zasedal Okrajni ljudski odbor Kranj. To pot bo na seji poročilo o polletni uresničitvi družbenega plana in proračuna, razprava in sklepanje o reorganizaciji Prešernovega gledališča v Kranju, poročilo o reorganizaciji gozdarske službe in poročilo o šolski reformi. Razen tega obsega dnevni red, predlagan za to sejo, še nekatera druga vprašanja.

V NEDELJO BO V BOHINJU KRAVJI BAL

Planšarska sezona je zaključena. V nedeljo dopoldne, 22. t. m. bo v Ukancu pri hotelu Zlatorog v Bohinju slovesna otvoritev Kravjega bala z narodnimi plesi in pesmimi. Sledil bo sprejem planšarjev, ki bodo prignali živino s planinskih pašnikov. Na sporedu je še ocenjevanje živine in pokušanja mlečnih izdelkov. Popoldne bo nastopila skupina mladincev in mladink iz Slovenske Koroške. Prikazala bo Ziljsko štehvanje in Rej pod lipo.

35 LET TELESNOVZGOJNE DEJAVNOSTI V GORENJI VASI

V nedeljo, 22. t. m. bo društvo za telesno vzgojo »Partizan« v Gorenji vasi praznovalo 35-letnico. Ob tej priložnosti bo društvo razvilo svoj prapor in priredilo okrajni telovadni nastop.

ZARADI NEUPOŠTEVANJA PREDNOSTI KAR DVE NESREČI NA ISTEM KRAJU

V nedeljo, 15. septembra zvečer se je pripetila prometna nezgoda na cesti Kranj—Naklo. Voznik Alojz Venc je vozil osebni avto, v katerega je trčil motorist Franc Strahana, ki je pripeljal s stranske ceste iz Projektovega naselja. Nesrečo je zakrivil motorist, ker ni upošteval prednosti. Dva dni kasneje je prišlo do nesreče na istem kraju. S stranske ceste je pripeljal na glavno cesto kolesar v trenutku, ko je po njej vozil motorist Franc Fajfar z Jankom Fajfarjem. Zaradi neupoštevanja prednosti je prišlo do trčenja, krivec pa je bil kolesar.

Z AVTOMOBILA JE PADEL

Šofer — avtoprevoznik Boris Bogataj je v ponedeljek, 16. t. m. vozil gramoz iz Kokre na železniško postajo Kranj. Delavca Anton Vrbec in Drago Leskovar sta razkladala gramoz in ko je voznik z avtom obračal, je Leskovar, ki je ostal na karoseriji, ob sunku padel na cestišče. Poškodovan je bil po glavi in odpeljali so ga v bolnišnico. Nesrečo je zakrivil sam, ker ni bil dovolj previden.

VINJENI MOTORIST SE JE PONESREČIL

V četrtek ob 0,45 uri je skozi vas Bitnje vozil motorist Franc Hobič v vinjenem stanju. Ker ni obvladal vozila, je padel in dobil hude telesne poškodbe. Odpeljali so ga v ljubljansko bolnišnico.

PROMETNA NEZGODA V BRITOFU

Dne 18. 9. sta se na cesti Britof — Predoslje srečala tovorni avto S-2826 (voznik Janez Šmalc iz Kranja) in tovorni avto S-1343 (voznik Jože Zupan z Jezerskega). Do nezgode je prišlo, ker je voznik Šmalc zavozil z desne na levo stran ceste in s tem zaprl pot drugemu vozniku, ki se je potem zaletel vanj.

KAŽIPOTE POSTAVLJAMO

Nadaljevanje s 1. strani

povsem nevajeni, toda kar je glavno, s svežimi težnjami in pripravljenostjo, da te težnje uresničujejo v skladu s koristmi volivcev in družbe hkrati. Taka pomladitev bo samo koristna. Je pa tudi nekaj primerov, ko ta ali oni demagog predlaga na kandidatno listo človeka, od katerega pričakuje, da se bo potegoval samo za ureditev kakega krajevnega problema ali za interes manjše skupinice državljanov, ne glede na možnosti in važnejše potrebe celotne občine ali družbe. Z izbiranjem takšnih ljudi si seveda sami sebi nalivamo vodo v čevelj. V takem primeru je važna naloga političnih organizacij in volivcev, da trezno presodijo, ali ima predlagani kandidat kvalifikacijo za odbornika ali bo lahko konstruktivno sodeloval v ljudskem odboru ali pa bo le v napoto ustvarjalnim težnjam. To bo hkrati izpit politične zrelosti volivcev in političnih organizacij. Kakršen program si bomo sestavili in kakršne uresničevalce tega programa si bomo izvolili, tako bodo prihodnja leta naše občine tudi delale.

naša kronika

TUDI V VELESOVEM, CERKLJAH IN BRNIKIH BODO PRIDELOVALI RIBEZEN, JAGODE IN MALINE

Cerkljanska občina je v celoti agrarnega značaja, zato ima tudi vedno večji interes, da se na njihovem področju prične z naprednim kmetovanjem in pridelovanjem donosnejših kultur, ki bo povečevalo gospodarsko moč občine. Na zadnji seji ljudskega odbora so na predlog gospodarskega odseka občine sklenili dati v najem kmetijskim zadrugam v Cerkljah, Velesovem in Brnikih 10 ha oranih zemljišč (last SLP) za preureditev v nasade ribezna, jagodičevja in malin. Kmetijski strokovnjaki so ugotovili, da so ta področja izredno ugodna za pridelovanje tovrstnih kultur. Z deli na nasadih bodo pričeli letos v jeseni.

-an

ZDRAVSTVENEGA DOMA V CERKLJAH ŠE NE BO LETOS

O gradnji zdravstvenega doma v Cerkljah je bilo že precej govora in tudi nekaj razburljivih sej in sestankov. V Cerkljah se namreč že nekaj časa ukvarjajo z mislijo, da bi za potrebe prebivalstva v svoji občini zgradili zdravstveni dom, ker jim je neobhodno potreben zaradi oddaljenosti od Kranja, Kamnika in Ljubljane, koder morajo prebivalci sedaj iskati zdravniške pomoči, kajti za celotno tamkajšnje območje imajo le enega zdravnika. Za zdravstveni dom bodo porabili enonadstropno stanovanjsko hišo SLP, ki stoji sredi vasi in ki ima zelo lepo in primerno okolico za tak dom. Na njej bo treba zvršiti le adaptacijska dela. Ker pa so v tej stavbi frizerski salon in dve stranki, z deli ne morejo pričeti. Sklenili so, da bodo v kratkem začeli graditi nov stanovanjski blok, kamor bodo preselili stranke, nato pa takoj pričeli z urejanjem doma. Predvidevajo, da bodo Cerklje končno dobile zdravstveni dom, v katerem bo splošna ambulanta, dentistični oddelek in otroška posvetovalnica, v naslednjem letu.

-an

ZBOR VOLIVCEV V PODNARTU

V ponedeljek, 16. septembra je bil zbor volivcev v Podnartu za vasi Podnart, Ovsiše, Poljšica, Rovte, Češnjica, Dobravica, Prezrenje in Zaloše. Po pregledu dela v zadnjih letih so volivci razpravljali tudi o delu novega občinskega odbora. Govorili so o gradnji vodovoda, o stanovanjskem vprašanju, posebno živahna pa je bila razprava o turizmu, ki je v zadnjih dveh letih v Radovljici, Begunjah in Kropi vidno napredoval. Na zboru volivcev so izbrali za območje krajevnega urada Podnart štiri kandidate, od katerih bosta dva izvoljena v občinski zbor občine Radovljica.

ČE BI ASFALTIRALI VSE CESTE

Pred vojno na Gorenjskem skoro nismo poznali boljših cest, po osvoboditvi pa se njih število iz leta v leto veča. Toda vse preveč počasi. Razumo se, da ni mogoče vložiti večjih finančnih sredstev, kot nam dopuščajo gospodarske možnosti. Toda če pomislimo, kakšnega ogromnega pomena so dobre ceste za gospodarstvo, potem je treba tudi nekaj spregovoriti o tem problemu. Asfaltiranje cest se dokaj hitro obrestuje. Če pomislimo, da stane vzdrževanje ceste II. reda v dolžini enega km v enem letu povprečno 200.000 dinarjev, asfaltiranje pa približno en milijon na en km, vidimo, da se nam bi vloženi kapital brez ostalih ugodnosti, k jih imamo od teh cest, obrestoval že v petih letih. Republiška uprava za ceste LRS ima v naslednjem letu predvidenih nekaj cest za asfaltiranje, med njimi tudi cesto Kranj — Kamnik, če bodo zagotovljena finančna sredstva. To cesto bi morali dokončati in asfaltirati že letos, vendar za to ni bilo finančnih sredstev. V naslednjih etapah pa bodo prišle na vrsto še ostale, po njihovi prometni važnosti.

-an

KAJ SODIMO O...

nalogah zbora proizvajalcev v občini

Na zborih volivcev-proizvajalcev v podjetjih zbirajo kandidate za člane zborov proizvajalcev, ki bodo sedaj prvič tudi v občinskih ljudskih odborih. V torek, 17. t. m. so imeli zbor volivcev tudi delavci kolektiva »Jelovica« v Škofji Loki. Zbrali so sedem kandidatov, od katerih bodo na volitvah izvolili štiri člane v občinski zbor proizvajalcev.

Prevodnik Ciril je eden od izbranih kandidatov. »Kaj sodite o zboru proizvajalcev v občini?«

»Glavno, mislim, da bi mogla biti skrb za komunalno dejavnost,« je dejal. »Mi iz podjetij, oziroma iz proizvodnje, najbolj poznamo potrebe podjetij in tudi potrebe delavcev. Gre namreč čestokrat za boljši vpogled in pravilno oceno potreb v podjetjih, kar mislim, da bo gotovo laže zboru proizvajalcev v občini kot je bilo doslej na okraju. Tako vsaj mislim, kajti jaz se še nisem ukvarjal s takimi problemi v okviru občine. Delo in naloge zbora proizv. poznam le bolj iz raznih časopisov. Seveda sedaj še ne vem, če bom izvoljen. Mislim, da bomo morali čimbolj pametno uporabljati sredstva, ki jih bomo imeli na razpolago. Zlasti podjetja, ki ustvarjajo največ sredstev, bi morala imeti tudi več denarja na razpolago kot doslej seveda v skladu s potrebami v občini.«

Pretnar Rudolf, železničar na postaji v Škofji Loki. Pred dnevi so ga volivci v Starem dvoru izbrali za kandidata v občinski zbor.

»Čeprav sem kandidat za občinski zbor, sem kot star železničar delno seznanjen tudi z drugimi gospodarskimi vprašanji. Upam, da bomo v zboru proizvajalcev lahko podrobneje razpravljali nekatere probleme in jih seveda tudi reševali. Predel Trate, n. pr. prerašča počasi v novo, industrijsko Škofjo Loko. Tu je zbrana večina industrije: podjetje »Jelovica«, »Predilnica«, Gradis«, »SKIP« itd. Kakih 1500 delavcev. V perspektivi je predvideno, da se nekam na Trato, v bližino železniškega prometa, preseli tudi tovarna »Šešir«. Zato tukaj nastaja pereča potreba komunalne ureditve. Vodovod je n. pr. napeljan že pred dvemi leti, vendar ni še dokončan in ne služi svojemu namenu. Vodo še zmerom črpamo iz vodnjakov. Prav tako je s šolo. Otrok je tu vedno več. Šola je zasilno stisnjena v dveh prostorih Predilnice. Taki in podobni problemi so v tem industrijskem kraju Škofje Loke. Morda bomo v okviru občine seznanjeni še z drugimi večjimi komunalnimi problemi in potrebami. Vendar mislim, da tudi tega ne bomo smeli zanemariti.« K. M.

Pred novo gledališko sezono „SVOBOD“ IN KUD

Naše gledališke družine »Svobod« in KUD stoje pred novo sezono in s strahom gledajo v prihodnost, kajti večina statistik govori o nezanimanju za gledališče ali celo o propadu gledališke dejavnosti v posameznih krajih. Kino, radio in druge pridobitve civilizacije ogrožajo stoletno tradicijo. Marsikje pravijo: »Saj se ne izplača, gledališče bo tako in tako propadlo.« Drugi iščejo rešitve v »velikih predstavah« operet, ki naj bi privabile gledalce, polnile blagajno in »konkurirale« filmu. Tretji menijo, da je vzrok nezanimanju sodoben repertoar, in tretji, da si gledalci še vedno žele »Kovačevega študenta«, »Prisege o polnoči« itd. Redkokdo pa pomisli, da bi tudi današnji gledalec rad videl na odru vsaj delček sodobnosti, njegovih problemov in napak.

Zaradi splošnega dviga kulturne ravni naših gledalcev in konkurence filma, se naše amatersko gledališče v obliki, ki še danes nosi pečat čitalniške dobe, res ne bo moglo vzdržati. Privzeti si bo moralo novo obliko — v svetu se je zelo dobro obnesla — obliko preprostega »malega gledališča«, ki priteza gledalce prav s sodobno vsebino, enostavno in neposredno interpretacijo, kakršne film ne more dati. »Malo gledališče« se ni uveljavilo samo v tujini, ampak tudi pri nas (Beograjsko 212, Sarajevsko malo gledališče). Če upoštevamo, da se je prav v Sloveniji močno uveljavila igra »Mladost pred sodiščem« — pisana za »malo gledališče«, lahko trdim, da je prav tu rešitev našega gledališkega dela: enostavnost, aktualnost in neposrednost. S tem se gledališče reši velikih stroškov za rekvizite in sceno ter konkurira filmu na edini možni način. Seveda pa je uspeh odvisen predvsem od

KVALITETE UPRIZORITEV

Pri kvaliteti moramo govoriti o kvalitetah **režiserja**, ki mora biti razgledan, sodoben gledališki praktik, ki si običajno na amaterskih odrih mora zamisliti tudi sceno (čimbolj enostavno in funkcionalno); in **igralcev**: vlogo morajo obvladati čustveno (zato režiser izbere igralca, ki ustreza »tipu«, a pri tem je važno, da »tip« ne postane šablona). Nekoč je bilo dovolj, da je bil igralec »lep« in da je znal za šepetalcem ponavljati besedilo. Danes je to nemogoče, igralec mora težiti k popolnemu obvladanju teksta in se celo skušati »vživeti« vanj, kot pravimo. Razen tega je važna še maska, kostum in luč. Posebno »malo gledališče« jo zelo uporablja, ne samo za razsvetljavo, temveč tudi kot kuliso.

IZBIRA REPERTOARJA

V teh dneh mnoge gledališke družine sestavljajo okvirne repertoarje in prav je tako, kajti s »flikanjem« med sezono ne pridemo daleč. Z izbiro del za vso sezono se režiserji laže pripravijo in si »porazdele« igralce. Pri letošnji izbiri del skoraj ne bi smeli pozabiti dveh stvari: **40-letnice oktobrske revolucije in 250-letnice rojstva Carla Goldonija**. Najboljša in nevsiljiva proslava za obletnico revolucije bo uprizoritev kakega dela, ki govori o teh dogodkih. Žal so vsa dela, ki so na razpolago, zelo zahtevna, zato bo treba še več trdega dela in smisla za poenostavljanje. Naj nekatera naštejem: dve deli Maksima Gorkega — dramatizacijo »Mati« in dramo »Sovražniki«, Konstantin Trenjov »Ljuba Jarova«, »Gimnazijec«; Vsevolod Višnevski »Optimistična tragedija«; Friedrich Wolf »Kotorski mornarji« itd. Za mlade igralske družine bo primerna drama »Gimnazijec«, močnejše pa bi morda dosegle lepši uspeh z »Materjo«. Seveda pa pri tem ne gre pozabljati domačih del z vsebino iz delavskega gibanja in na socialne drame. Naj opozorim na Cankarjeve »Hlapce«, »Kralj na Betajnovi«, »Grün - Potrčev »Zločin« itd. (Več o tem v Sodobnih poteh št. 5, 311—314.)

250-LETNICA ROJSTVA CARLA GOLDONIJA

Rodil se je leta 1707 v Benetkah, kjer je študiral pravo in pričel pisati za gledališče, poskušal se je celo kot igralec. Kot utemeljitelj in pisec »Commedie del'arte« je dosegel velike uspehe in bil vodja italijanskega gledališča v Parizu, kjer je 1793. leta tudi umrl. Njegov obširni opus je tudi nam precej poznan: »Primorske zdrahe«, »Lažnik«, »Krčmarica Mirandolina«, »Sluga dveh gospodov« itd.

Ker že pretresamo primerna dela za letošnji repertoar in smo pri komedijah, bi opozoril na dela Cvetka Golarja (»Vdova Rošlinka«, »Ples v Trnovem«, »Dve nevesti« itd.), ki so vsaj pristno domače in se dogajajo na Gorenjskem. Resnejša dela v narodnem tonu bomo iskali pri Finžgarju, posebno pa bodo ustrezali Prežihovi »Pernjakovi«. Končno smo dobili tudi precejšnjo izbiro sodobnih domačih del avtorjev: Miloša Mikelna »Petra Šeme pozna poroka«, Vasje Ocvirka »Tretje ležišče«, »Ko bi padli oživeli« itd., Ig. Torkarja »Pisana žoga« itd., Branka Hofmana »Svetloba velike samote« in Mire Miheličeve »Zlati oktober« itd. Iz svetovnega repertoarja pa bomo mimo klasike izbirali pri Millerju »Vsi moji sinovi«, »Pogled z mostu« itd., Williamsu »Steklena menažerija«, »Mačka na vroči pločevinasti strehi«, Pristleyju »Inšpektor na obisku« itd. Seveda ne bomo pozabili Berta Brechta. Po uprizoritvi v Ljubljani se bodo močnejše družine gotovo lotile »Beraške opere«, k temu naj naštejem še: »Dobri človek iz Sečuana«, »Puške gospe Carrar«, »Gospod Puntilo in njegov hlapec Matija«.

Toliko v vzpodbudo in pomoč našim amaterjem ob začetku sezone.

Janko Krek

filmi, ki jih gledamo

»DO PEKLA IN NAZAJ«

V barvnem cinemascopu »Do pekla in nazaj« so ameriški filmski producenti upodobili biografijo Audiea Murphya, ki ga filmska publika pozna zlasti iz kavbojskih filmov. V tem primeru ne gre zgolj za uspešnega filmskega igralca, temveč za junaka iz II. svetovne vojne, ki je bil zaradi svojih junaških podvigov odlikovan z najvišjimi ameriškimi in francoskimi vojaškimi odlikovanji. Biografijo, ki ji ne manjka razburljivih dogodkov, so producenti prikrojili za okus povprečnega gledalca. Scenarij, ki je prej slab kot dober, je sestavljen iz bolj ali manj posrečenih prizorov z bojišča in začinjen z dobro mero vojaškega humorja. Seveda je vsa zgodba precej napihnjena — brez tega res ne gre — kar meji mestoma že na neverjetnost. Zelo učinkoviti pa so množični prizori, ki pridejo do pravega izraza prav zaradi širokega platna. Razen Audiea Murphya nastopajo v filmu še Marshall Thomson, Charles Drake, Gregg Palmer in Jack Kelly. — Kljub temu, da film ni presegel povprečja, utegne biti zelo privlačen za ljubitelje razburljivih prizorov.

aa

»JUNAKI ŠIPKE«

Kljub temu, da je ta sovjetski film že iz postalinske dobe, je tipičen primer tiste vrste sovjetskih filmov, ki z lažnim patosom izkrivljajo resnično življenje in ustvarjajo iz njega žalostno odurno spako. Nekaj redkih prizorov, ki sežejo človeku do srca, ne morejo izboljšati celotne sodbe o filmu. Naravnost neverjetno je, s kako otroško naivnostjo prikazuje film n. pr. poveljujoče ruske in turške generale ali nemške in angleške diplomate; v tej naivnosti — ki gledalca razburi, saj ga navsezadnje žali, če ga ima kdo za toliko neumnega — se more ta film primerjati edino še z najbolj neumnimi ameriškimi revijami ali kavbojkami. Kar zadeva zgodovinsko vernost filma, pa je na isti ravni, kot »zgodovinski« filmi tipa »Teodora«, čeprav je, seveda obrnjen v popolnoma drugo smer: v domorodni patos, ki pa zaradi svoje banalnosti postane neužiten. Prav škoda je imenitnih barvnih pošnetkov in množic statistov, pa tudi nekaj dobrih — zlasti bolgarskih igralcev za tako ponesrečen film.

mm

Med štiriindvajsetimi pevskimi zbori - drugi

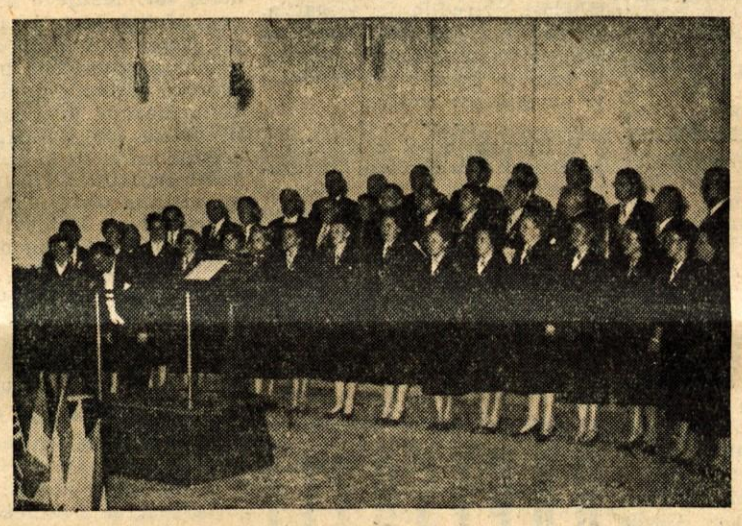

UČITELJSKI PEVSKI ZBOR MED NASTOPOM

Učiteljski pevski zbor Slovenije »Emil Adamič« si je s svojim nastopom na mednarodnem polifonič. ntekmovanju v Arezzu v Italiji pridobil častno drugo mesto v I. najtežji kategoriji tekmovanja, v kateri je nastopilo 24 zborov.

Poleg dveh obveznih klasičnih pesmi iz 16. stoletja je zbor zapel Srečka Kosovelov - Lipovškov »Oreh« in Cankarjev - Pahorjev »Očenaš hlapca Jerneja«.

Zbor je obiskal tudi grobove slovenskih internirancev, ki so umrli med vojno v Arezzu.

V Florenci je imel zbor koncert pred mednarodno publiko, v Bologni je pel na festivalu socialistične stranke Italije, pri Sv. Križu pri Trstu pa na proslavi 10-letnice prosvetnega društva, ki nosi ime po slikarju Albertu Sirku, ki je padel v NOB.

UPZ je matica. V zboru, ki šteje 80 članov, so zbrani učitelji in profesorji iz raznih krajev Slovenije, kjer se udejstvujejo kot pevovodje, dirigenti in ljudski prosvetarji. Ena petina zbora službuje na Gorenjskem, kamor prenašajo izkušnje, pridobljene v UPZ, na svoje pevske zbore. Ti pevci pojó tudi v učiteljskem zboru kranjskega okraja, ki skrbi za glasbeni kulturni dvig našega podeželja v posredovanju naše zborovske glasbe najširšim množicam.

Škoda, da ni zbor tekmoval v Arezzu tudi v III. nacionalni folklorni kategoriji, kjer bi v gorenjski narodni noši s slovensko narodno pesmijo gotovo dosegli lep uspeh.

Vsekakor pa se je UPZ uvrstil na vidno mesto med evropskimi zbori.

NAROČAJTE SE NA NOVO REVIJO

PRI OGLASNEM ODDELKU „GLASU GORENJSKE“, KRANJ, KOROŠKA 6

KRANJSKA GODBA NA PIHALA PRED RAZSULOM?

Pretekli torek je bil občni zbor članov godbe na pihala DPD »Svoboda« Kranj. Razpravljali so o uspehih in težavah v letošnjem letu. Uspehov je precej, še več pa težav, saj je bilo resno predlagano, naj se godba razpusti za nekaj let, Vzrokov, ki so privedla do tega, je precej, vsekakor pa sodi na prvo mesto pomanjkanje novih godbenikov. Starejši bodo kmalu zapustili godbo, pri kateri so sodelovali po 15 in 20 let, medtem ko je mladega naraščaja le malo. V okviru godbe sicer sodeluje godbena šola, ki pa zaradi pomanjkanja strokovnih moči in neresnosti nekaterih učencev ne dosega najboljših uspehov. Razmere se bodo izboljšale šele po ustanovitvi glasbene šole za pihala v okviru DPD »Svoboda«, ki je v načrtu.

Tudi notranja disciplina, zlasti obiskovanje vaj in ne nazadnje nezainteresiranost odgovornih ljudi, ki vidijo godbo le, kadar jo potrebujejo, ne vidijo pa težav, sta vzrok za razsulo. Položaj pa se je še poslabšal z odstopom dosedanjega požrtvovalnega dirigenta, ki ne zmore vsega dela.

Na občnem zboru »Svobode« bo dokončno določeno, ali naj godba, ki ima v letošnjem letu za seboj 53 uspelih nastopov - proslav, komemoracij in koncertov in bo prihodnje leto slavila 60-letnico obstoja, preneha z delom.

A. J.

SVOBODA JESENICE ŽE PRIČELA NOVO SEZONO

Dejavnost jeseniške »Svobode« je tolikšna, da letnega odmora posameznih odsekov niti ni bilo opaziti, saj je njih delo prenehalo le v toliko, da so člani lahko izkoristili svoj letni oddih. Vsi odseki že delujejo normalno. Pripravljajo se na nastope z novimi programi, obenem pa na proslavo obletnice oktobrske revolucije. Zelo je navdušila nova dejavnost v društvu, t. j. prirejanje kulturno-družabnih večerov za članstvo in njihove svojce. Že leta sem je bilo opažati, da se članstvu, ki sicer aktivno deluje v posameznih odsekih, ne nudi prilike kulturno - družabnega izživljanja v društvu. To so morali iskati izven društva. V letošnji sezoni pa je upravni odbor poskrbel tudi za kulturno - družabno razvedrilo članstva v obliki kulturno - družabnih večerov. Program prvega takega večera, ki je bil pred kratkim, je bil skrbno izbran, pa tudi kvalitetno podan. Ansambel narodnih plesov, pevci solisti, jeseniški instrumentalni kvintet, pevski trio in humorist Frenk, so navdušili jeseniške svobodaše in njihove svojce, saj takega večera še niso doživeli. Če bo jeseniška Svoboda pri pričetem ostala, ne bo skrbi, da bi člani društva iskali primernega razvedrila na raznih zabaviščih in plesiščih kot doslej. S prirejanjem rednih kulturno - družabnih večerov je storila Svoboda Jesenice korak naprej, ki bi ga bilo vredno posnemati.

U.

VEČ MLADIH ČLANOV V PEVSKE ZBORE

Blejski moški pevski zbor sodi nedvomno med najdelavnejše in najboljše zbore te vrste na Gorenjskem. Ustanovljen je bil že pred leti, svojo dejavnost in prizadevanje pa je pokazal predvsem zadnja tri leta.

V letošnji sezoni je imel 23 samostojnih nastopov. Od tega največ v dvorani Kazine med letno turistično sezono v juliju in avgustu mesecu. Ti koncerti — bilo jih je 17 — so bili namenjeni predvsem gostom, domačim in tujim turistom, ki so med sezono bivali na Bledu. — Razen tega je zbor gostoval tudi po nekaterih krajih Gorenjske, kakor v Ribnem, v Gorjah, v Radovljici, v Mošnjah in na Bohinjski Beli. Na teh nastopih obisk ni bil zmeraj posebno dober. to pa zato, ker ljudstvo zbora še ni dovolj poznalo, saj je letos prvikrat gostoval po krajih zunaj Bleda. Nedvomno pa bo obisk na prihodnjih gostovanjih precej boljši, saj je občinstvo goste povsod z navdušenjem sprejelo.

Tovariš Franc Mauser, vodja zbora, meni, da bi bilo treba današnji 20-članski pevski zbor okrepiti in pomladiti z novimi mlajšimi pevci, katerih predvsem pogrešajo. Že vsa leta, odkar zbor obstoja, sodelujejo v njem domala isti in to predvsem starejši pevci.

Blejska folklorna skupina, ki jo vodi tovariš Andrej Vidic, pa je v tem času izvedla 28 nastopov. Od tega 20 v dvorani Kazine med turistično sezono, 6 v hotelu Toplice. Gostovala pa je tudi v Radovljici med praznovanjem občinskega praznika in sodelovala med drugimi skupinami na blejski kmečki ohceti.

-jb

O kravjem balu, štehvanju in visokem reju

Kakor vsako leto, tako bo tudi letos 22. septembra priredilo TD Bohinj skupaj s kmetijskimi zadrugami v Bohinju tradicionalni »Kravji bal«. Ker mnogi, morda tudi tisti, ki nameravajo obiskati to tradicionalno prireditev, ne vedo, za kakšne običaje gre, bomo v kratkem posredovali nekaj značilnosti.

»Kravji bal« je novejši izraz za »Kravjo nedeljo«. — V Bohinju se namreč selijo jeseni planšarji (pastirji in majerce) s planine domov. Ob tej priliki poneso s seboj v dolino vse kuhinjske potrebščine in posteljnino, ki so jo rabili čez leto v planini. Bohinjci pravijo tej veliki jesenski vrnitvi živine in planšarjev s planine »basnga«. Ob tej priliki ocenjujejo trope goveda in posamezne živali. Zaključek te slovesnosti pa je v tem, da peljejo fantje — pastirji majerce na ples.

Posebnost letošnjega kravjega bala je gostovanje Koroških Slovencev z ziljskim »štehvanjem« in »visoki rej« pod lipo. Za zdaj o štehvanju ne vemo drugega kot to, da predstavlja igro (morda je v tem ohranjen kak zgodovinski dogodek), v kateri fantje tekmujejo med seboj v dobrem jahanju in z uspešnim zbijanjem bariglice na kolu merijo svoje moči. Zmagovalec je navadno tisti štehvovec, ki močno in dobro udarja ter jezdi. Po končanem štehvanju odpre zmagovalec s štehvovsko dečvo »visoki rej« pod lipo.

gorenjski obveščevalec

ZDRAVNIŠKA DEŽURNA SLUŽBA

Zdravstveni dom Kranj, Poljska pot 8, telefon 218, naročila za prevoz bolnikov telefon 04.

MALI OGLASI

Privatnikom malih oglasov ne objavljamo pred vplačilom. — Cena malih oglasov je: Preklic 20 din, izgubljeno 10 din, ostalo 12 din od besede. Naročniki imajo 20 odstotkov popusta.

Telefonska številka naročniškega in oglasnega oddelka je: Kranj 190.

V nedeljo proti večeru sem **izgubila** na Stari cesti v bližini Ažmanove vrtnarije **palico**, ki mi je dragocen spomin, za najditelja je pa verjetno brezpomembna. Zato ga prosim, da mi jo proti nagradi vrne na Poljsko pot 1, Kranj.

REVIJA SODOBNA PISARNA SPOROČA

Pisarniške uslužbence in vodilno osebje vseh uradov, zavodov, gospodarskih in družbenih organizacij vabimo, da se naročijo na revijo »Sodobna pisarna«, ki bo s pestro vsebino pomemben pripomoček za pisarniško poslovanje. Revija bo prinašala zanimive članke in razprave o moderni tehniki pisarniškega poslovanja, o racionalizaciji in mehanizaciji dela, posebej tudi o strojepisni in stenografski spretnosti. Revija bo bogato ilustrirana in bo edina te vrste v naši državi. Zahtevajte brezplačni prospekt: Uprava revije »Sodobna pisarna«, Ljubljana, Gosposka 12.

Ušel je volčjak svetlo rujave barve. Osebo, pri kateri je, prosim naj ga proti nagradi vrne Rangusu Blažu, zlatarju, Kranj.

Našel sem denar z receptom na ime Močnik Jože od dr. Gregorčiča iz Gorenje vasi. Dobi se v Stražišču 308.

Prodam moški **šivalni stroj** »Singer« z okroglim čolničkom v dobrem stanju. Brejc, Begunje št. 100.

Prodam vzidljiv uporaben **štedilnik.** — Rozman Janez, Stražišče 100.

Ugodno prodam klavirsko harmoniko »Meinl et Herold« — 80 basov, **železno peč** na žaganje in **železno posteljo.** Interesenti naj se javijo na Gorenji Savi 10, Kranj.

URADE IN ZAVODE VSEH VRST vabimo k naročilu nove ilustrirane revije »Sodobna pisarna«, ki bo pri nas novost za propagando in organizacijo moderne tehnike pisarniškega poslovanja. Revija bo v veliko korist vsem pisarniškim uslužbencem in tudi vodilnemu osebju. Če niste dobili prospekta, pišite na našo upravo, Ljubljana, Gosposka 12.

Poceni prodam rabljeno dobro ohranjeno **pohištvo.** Hafner, Plamina, blok 10, Kranj.

Prodam motorno kolo **»Moped - Puch«.** — Kokrica 126, Kranj.

Prodam malo rabljen vzidljiv levi **štedilnik** z bakrenim kotlom in **kotel za žganjekuho ali zamenjam** za drva. Naslov: Šenčur, Tavčarjeva 17, Kranj.

DIREKTORJE IN OSTALE PREDSTOJNIKE URADOV, gospodarskih in družbenih organizacij vseh vrst opozarjamo na novo ilustrirano revijo »Sodobna pisarna«, ki bo v znatni meri pripomogla k izboljšanju Vašega pisarniškega poslovanja. Pestra in zanimiva vsebina bo vse Vaše uslužbence, tudi vodilne, prijetno presenetila in zadovoljila. Plačilni pogoji so zelo ugodni. Če niste dobili prospekta, ga zahtevajte pri naši upravi: Ljubljana, Gosposka 12.

Prodam 2 postelji z mrežami, **mizo in 2 stola.** Naslov v ogl. oddelku.

Opremo za pisarno ugodno prodam. Naslov v oglasnem oddelku.

Moško kolo, inozemsko, dobro ohranjeno, **prodam.** Ogled v soboto in nedeljo. Naslov v ogl. oddelku.

Kupim dvodelno malo rabljeno ali novo **okno.** Naslov v ogl. oddelku.

Prostor, primeren za odvetniško pisarno — lahko tudi v nadstropju — v centru mesta, **iščem.** Ponudbe oddati v oglasni oddelek pod »Takoj«.

Dvosobno komfortno novo stanovanje v Ptuju zamenjam za enako v Kranju. — Trampuž, Sp. Sorica 16.

Vsi, ki se zanimate za sodobno organizacijo in tehniko pisarniškega poslovanja, pišite po brezplačni prospekt za novo ilustrirano revijo »Sodobna pisarna« na naslov uprave: Ljubljana, Gosposka 12.

Dve mirni sestri iščeta skromno sobico — lahko neopremljeno v Kranju ali bližnji okolici. Naslov v oglasnem oddelku.

Vajenca za mizarsko obrt **sprejmem.** Informacije v oglasnem oddelku.

Sprejmem vajenca. — Peter Košenina, dimnikarski mojster Škofja Loka.

Pisarniško moč — administratorko z znanjem strojepisja in primerno šolsko izobrazbo, lahko tudi začetnica — **sprejmemo takoj.** Plača po tarifnem pravilniku. Pismene ponudbe oddati Trgovskemu podjetju OZZ — Kranj.

Osebju »Opreme« Kranj in nepoznani gospe najlepša hvala za vrnitev dežnika. — Jamnikova.

Prodam rabljeno samsko pohištvo. — Primskovo 240.

Dne 18. septembra sem v ali okrog kina »Storžič« izgubila denarnico z denarjem in dokumenti. Poštenega najditelja prosim naj mi proti nagradi vrne na naslov v osebni izkaznici.

Mlad črn psiček z belimi prednjimi tačkami, ki sliši na ime Švrk je **ušel.** Prosim osebo h kateri se je zatekel naj ga proti nagradi vrne v Kranj, Poljska pot 4.

Prodam omaro iz trdega lesa in mreže za mletje zdroba. — Stražišče 202.

Podpisana Urbanc Pavla, — tkalka, Stražišče 24, **preklicujem žalitve,** ki sem jih raznesla o Dolfar Anici, tkalki iz Okroglega št. 18.

Prodam gozd v Kamni gorici. Cena po dogovoru. Toman Ivan - Laško.

KINO

»STORŽIČ« KRANJ, 20. sept. franc. barv. film »VELIKI MANEVRI« ob 16., 18. in 20. uri. 21. septembra francoski barvni film »VELIKI MANEVRI« ob 16., 18. in 20. uri ter premiera jug. filma »NI BILO ZAMAN« ob 22. uri. 22. septembra ob 8.30 uri matineja avstrijskega filma »ZDAJ SMO PA TAM«, ob 10.15 uri amer. barv. film »RDEČI GUSAR«, ob 14. uri jugoslovanski film »NI BILO ZAMAN« ter ob 16., 18. in 20. uri francoski film »VELIKI MANEVRI«.

»TRIGLAV« PRIMSKOVO, 21. septembra amer. barv. film »RDEČI GUSAR« ob 19. uri. 22. septembra ameriški barvni film »ZASEDA« ob 15., 17. in 19. uri.

»SVOBODA« STRAŽIŠČE, 21. in 22. septembra avstrij. film »ZDAJ SMO PA TAM«. V soboto ob 18. in 20. uri. V nedeljo ob 15., 17. in 19. uri.

NAKLO, 21. sept. ameriški barv. film »ZASEDA« ob 19.30 uri. 22. septembra ameriški barvni film »RDEČI GUSAR« ob 16. in 19. uri.

BLED, od 20. do 22. septembra nemški barvni film — drama »PIROŠKA«.

RADOVLJICA, od 20. do 22. septembra amer. kavboj. barv. film »STREL ČAKA«. V petek in soboto ob 20. uri. V nedeljo ob 16., 18. in 20. uri.

LJUBNO, 21. in 22. septembra amer. barv. film »PAS ZA PIŠTOLO« V soboto ob 20. uri. V nedeljo ob 16. in 18. uri.

»SORA« ŠKOFJA LOKA, od 20. do 22. septembra ameriški film »TARZANOVA JEZA«.

»KRVAVC« CERKLJE, 21. in 22. septembra amer. film »PRELOMNICA«. V soboto ob 20. uri. V nedeljo ob 16. in 20. uri.

GLEDALIŠČE

MESTNO GLEDALIŠČE JESENICE

Otvoritev sezone. V soboto 21. in nedeljo 22. septembra P. Golia: »TRIGLAVSKA BAJKA«. V soboto ob 20 .uri. V nedeljo ob 15. uri. Režija in scena Bojan Čebulj. Zveze z vlaki ugodne.

TRŽNI PREGLED

V KRANJU

V ponedeljek je bil trg najbolje založen z lubenicami in papriko. Oboje je šlo dobro v denar. Tudi lisičk je bilo tokrat precej, manj pa jurčkov, po katerih je bilo povpraševanje še posebno veliko. Jajc je kmalu zmanjkalo. Naprodaj so bila po 19 in 20 dinarjev komad. Hruške so bile po 40 din kg, prav tako tudi jabolka. Zelo drage so bile kumarice za vlaganje, saj so se od 70 din podražile kar na 100 in 110 din kg. Ostale cene: cvetača 60 din kg, stročji fižol 35 din kg, zelje 20 din kg, endivija 40 din kg, rdeča paprika 30 din kg, paradižnik 35 din kg in lubenice 30 din kg; maslo 120 dinarjev četrtinka, lisičke 20 dinarjev liter, ajdova moka 70 dinarjev liter, koruzna moka 40 dinarjev in koruzni zdrob 45 din liter.

GIBANJE PREBIVALSTVA

NA JESENICAH

Rodile so: Amalija Tomažič, gospodinja — dečka; Cilka Bogataj, kuharica — dečka; Cilka Langus, pletilja — dečka; Matilda - Angela Pirc, delavka — dečka; Štefka Zupan, gospodinja — dečka; Cvetka Tinta, gospodinja — deklico; Milka Bilič, gospodinja — deklico; Silva Markelj. gospodinja — deklico; Antonija Božič, uslužbenka — deklico; Marija Čufer, delavka — dečka; Vlasta - Marija Kokošinek, bolniška strežnica — dečka; Julka Avguštin, tov. delavka — dečka; Jožefa Žnidaršič, gospodinja — deklico; Antonija Klemenčič, gospodinja — deklico; Ivana Janša, tov. delavka — deklico; Angela Laknar, gospodinja — deklico; Gizela Simčič, gospodinja — deklico; Marija Žerjav, gosp. pomočnica — deklico; Angela Markelj, gospodinja — deklico.

Poročili so se: Vuko Čubranovič, drž. uslužbenec in Milica Vukovič, gospodinja; Frančišek Radelj, tov. delavec in Marija Ahačič, uslužbenka; Milan Ulčar, strojni ključavničar in Vida Dolinar, nameščenka; Anton Godec, metalurški tehnik in Vida Kalan, bančna uslužbenka.

Umrli so: Marija Hadwiger rojena Kosmač, osebna upokojenka; Marija Rejc, oskrbovanka; Jože Arčon, invalid. upokojenec; Srečko Gostič, krojaški mojster; Marjeta Šorn roj. Fugger, gospodinja.

NESREČE

NEPREVIDNOST KOLESARKE

V nedeljo zvečer je avtomobilski voznik Valentin Hudrič z Jesenic na glavni cesti pred Železarno podrl kolesarko Štefko Jeničevo, ki so jo zaradi poškodb prepeljali v jeseniško bolnico. Obadva sta vozila v isti smeri, do nesreče pa je prišlo zaradi tega, ker kolesarka ni vozila dovolj po desni strani ceste.

SMRTNA NESREČA S STARIM RAZSTRELIVOM

V torek dopoldne je prebivalce stanovanjskega bloka 23 na Zlatem polju močno vznemirila eksplozija v kleti. Ko so ljudje prihiteli v klet, so našli na tleh 11-letnega Draga Verbiča iz istega bloka. Komisija, ki je takoj prišla na kraj dogodka, je ugotovila, da se je otrok igral s staro granato minometalca, ki mu je pri eksploziji raztrgala trebuh in prsni koš.

Ponesrečenec je skupno z ostalimi otroki iskal staro železo v okolici Okroglega in Naklega. Otroci so našli tudi granato in jo odnesli domov. Nekaj časa so se prerekali, kdo jo bo vzel na svoj dom, končno pa so le sklenili, naj jo shrani Drago Verbič.

ŠPORT

SPORED NOGOMETNIH PRVENSTVENIH TEKEM GNP ZA NEDELJO, 22. SEPT. 1957

V Škofji Loki:
ob 14.30 uri TVD Partizan Šk. Loka : Naklo, pionirji, služb. Bavdaž; ob 15.30 uri TVD Partizan Šk. Loka : Naklo I. moštva, služb. Bavdaž.

V Kranju igrišče Mladosti:
ob 10. uri Mladost : Jesenice ml. služb. Jocif N.; ob 15.30 uri Mladost : Svoboda I. moštva služb. Strah.

V Kranju igrišče Triglava:
ob 10. uri Triglav A : Mladost pionirji, služb. določi NK Triglav.

V Tržiču:
ob 9.30 uri Tržič B : TVD Partizan Šk. Loka, služb. Šter. Ob 13.30 uri Tržič : Triglav B pionirji, služb. Šter. Ob 14.15 uri Tržič : Triglav mladinci, služb. Šter.

V Lescah:
ob 13.30 uri Prešeren : Triglav B, služb. Vovk. Ob 15.15 uri Prešeren : Jesenice, pionirji, služb. Vovk, ob 16. uri Prešeren : Planika, službujoči Vovk.

Na Bledu:
ob 14. uri Bled : Bohinj pionirji, služb. Canjko. Ob 15. uri Bled : Bohinj, služb. Canjko.

ODBOJKA

PARTIZAN KOČEVJE : MLADOST 3:2

V nedeljo je v Kočevju gostovala odbojkarska ekipa kranjske Mladosti. Kljub temu, da je bilo zelo vroče, je bila tekma hitra in zanimiva. Domači so sicer vodili že z 2:0, vendar se je Mladost potrudila in izenačila, vendar je v tretjem odločilnem setu popustila. Glavna napaka, ki smo jo opazili pri Mladosti, je nevigranost moštva.

— — —

V Kranju je bil v nedeljo v počastitev mladinskega kongresa odbojkarski turnir, ki so se ga udeležile tri ekipe, in sicer STTŠ, GIŠ in Sava. Ekipe so bile zelo izenačene in je precej odločala športna sreča. Rezultati: GIŠ : Sava 3:2, STTŠ : GIŠ 3:1, Sava : STTŠ 1:3. Vrstni red: 1. STTŠ, 2. GIŠ, 3. Sava.

Aco

DOPISUJTE v »Glas Gorenjske«

beležka

Z GORJAČO NAD SOVAŠČANE

Trije prebivalci vasi Gozd so nam poslali naslednji dopis:

Gozd, prijazna vasica pod Krško goro, je ostala v nepozabnm spominu borcem in enotam NOV, saj je v njej med okupacijo sleherni dobil zatočišče, prijazno besedo in zavedne ljudi. Vas je kot celota nastopala v borbi proti okupatorju. Premnogi so aktivno sodelovali, drugi pa na razne načine podpirali borce. Zato je okupator v onemoglem besu požgal in porušil celo vas.

Po osvoboditvi je vaščane čakalo ogromno delo, saj je bilo treba vas popolnoma obnoviti. Vsak zase nalogi ne bi bil kos, zato so ustanovili obnovitveno zadrugo, v katero je sleherni prispeval svoj delež. Za silo sta bili zgrajeni dve baraki, kamor so se vselili prvi prebivalci, saj je bilo treba obdelovati polje, skrbeti za živino in pričeti gradnjo domov. Vsa leta so vaščani pridno delali in imajo danes že vsi razen Marjete Malijeve in Mihe Rozmana domove dozidane in gospodarska poslopja pokrita. Do tu je vse v najlepšem redu. Ne moremo pa mimo tega, kako se je mogel Franc Zaplotnik, ki je bil tudi eden izmed aktivistov, tako spozabiti, da je šel z gorjačo nad sovaščane, da bi prišel do opeke iz barake, ki je bila namenjena tov. Malijevi za pokritje gospodarskega poslopja. Ta opeka je bila last obnovitvene zadruge in tudi delež tov. Malijeve in tov. Janeza Malija, ki ga je njej odstopil. Torej je bila do opeke popolnoma opravičena in ji jo je zadruga odstopila do njene smrti, medtem bi jo njeni sorodniki potem lahko odkupili. Zaplotnik pa si je to opeko s silo hotel prilastiti na podlagi nekega potrdila ObLO Tržič.

Vaščani so Malijevi pomagali pripraviti opeko, da bi bilo delo hitreje opravljeno. Zaplotnik pa je hotel vse prekositi in je opeko že nalagal na voz. Vaščani so se temu zoperstavili in mu niso dovolili, da opeko odpelje, le-ta pa je vzel v roke kol in šel nad vaščane, ki so se tej njegovi surovosti mirno umaknili.

Vaščani se čutijo s to surovostjo prizadeti, zlasti še, ker je dejanje storil človek, na katerega je celotna vas nekaj dala.

DESET LET NEZGODNEGA ZAVAROVANJA ŠOLSKE MLADINE

Mladina je razgibana, podjetna in smela! Kdo ji more to zameriti? To je njena značilnost, njena pravica. Toda živahnost, neizkušenost in nepreudarnost je zanjo kaj lahko usodna. Nezgode so pri otrocih in mladih ljudeh pogoste. V časopisih o tem vsak dan beremo in tudi sami smo čestokrat priče takim nesrečam. Posledice morejo biti prav težke: so primeri, ko povzroči nezgoda trajno invalidnost — nezmožnost za delo ali celo smrt.

Nezgoda pa ima za posledico tudi še nepričakovane denarne izdatke in v zvezi s tem poslabšanje gmotnih prilik v družini.

Zato je potrebna gmotna zaščita mladine in staršev ob nesreči. Že kmalu po osvoboditvi je Državni zavarovalni zavod (DOZ) uvedel na šolah zavarovanje učencev in dijakov. Letos je od tega že deset let. Pri nas je redko katero zavarovanje doseglo tolikšen razmah in si pridobilo toliko popularnosti kot to. Danes ni šole v Sloveniji, ki ne bi omogočila tega zavarovanja, verjetno pa tudi ni šole, v kateri ne bi bila izplačana vsaj ena odškodnina. DOZ je v Sloveniji izplačal v tem času v več kot 18.000 primerih poškodb zavarovanih učencev in dijakov nad 35 milijonov dinarjev odškodnine. Že ta podatek zgovorno dokazuje, kako potrebno in koristno je zavarovanje šolske mladine.

Jamstvo velja za nezgode v šoli, doma ali kjerkoli — pri pouku, igri, delu, športu itd. Z ozirom na visoke zavarovalne vsote je premija zelo nizka: 50 odnosno 100 dinarjev. Odškodnina pa znaša v primeru popolne trajne nezmožnosti za delo 100.000 ali 200.000 dinarjev. Če zavarovanec umre zaradi nezgode, je zagotovljeno 10.000 din za pogrebne stroške, odnosno 20.000 kar je za vse odvisno od vplačila premije 50 ali 100 dinarjev.

Stroške zdravljenja — zdravnik, zdravila, bolnišnica, prevozi itd., ki so nastali v zvezi z nezgodo, povrne DOZ na podlagi predloženih računov in potrdil do zneska 3000 oziroma 6000 dinarjev. Če pa teh stroškov ni bilo, ker se je zavarovanec zdravil brezplačno pri socialnem zavarovanju, izplača DOZ prispevek za nego 25 ali 50 dinarjev na dan, od osmega dne, ko je postal učenec ali dijak nesposoben za šolsko delo — toda največ za 100 dni.

Razen gmotnega učinka pa ima to zavarovanje za našo mladino tudi vzgojni pomen.

gorenjske bodice

△ Veste — to je še sreča, da je tombola pri kraju in da samo nekaj ur gvira. Če bi se ta špas vlekel par dni — se pravi, če bi na obroke igrali, bi se ljudje prav gvišn od fovšarije požrli. Ja madonca, kaj mislite, kako ajnfoh je, ko gledate srečnega soseda, kako se z mopedom ali pa celo z rollerjem pretepa po tistih štengah od kinota, kjer so imeli skladišče dobitkov. Veste, tudi meni ni bilo vse glih, ko sem vse to gledal, ampak fovšarijo sem pa le zadekal, čeprav sem bil bled kakor smrt.

Gotovo ste že uganili, dragi prijatelji, da sem bil na tomboli in da sem eno figo zadel. Ja madonca, vi ste pa tudi špasni! Kje pa moreš kaj zadet v takem drenu. Saj še pisat nisem mogel tako kot se šika. Navsezadnje se pa zavoljo smole, ki sem jo imel na tomboli, niti ne bom usajal. Imam pa zato v ljubezni večjo srečo! Je že tako, eden pri špilu, drugi pa pri ljubezni. Tako me je tudi moja Marjana potroštala, ko sem jo ves nafrfuljen prisekal domov. — Takole je rekla: »Nikar se ne grizi, Jaka! Glej, če bi bicikl dobil, bi bilo nevarno za srčno napako, z mopedom ali pa z rollerjem bi se še kam zarinil, ko si precej ta narodne sorte, za avto si preveč gmajn, za druge reči pa preveč fajn. Pomisli, kakšna nesreča bi bila, če bi vola zadel, pa bi te tista mrcina rogata pobodla, pa kako bi bilo nerodno, če bi zadel tisti peglezn na šaltnge. Stavim, da bi se do smrti zameril upravniku kranjskega kinematografa, ki si je ta peglezen tako močno želel. — Še bolj nerodno bi pa bilo, če bi zadel tisto dero na gumijastih kolesih. Kar pomisli, kako bi se zameril tistemu možakarju iz kranjskega teatra, ki jo je nazadnje zadel. — Fortuna že ve, komu dà in kaj dà. Pa tudi to ve Fortuna, kako veliko familijo ima tisti možakar iz kranjskega teatra — za Fiat 600 preveliko, s tistim gumiradlnom jo bo pa že zvozil. Strela frdamana, le to je nerodno, ker ni še tistega vola zadel. Zdaj pa res ne vem, kdo mu bo tisto cizo po svetu vlačil. Najbolje bo, če poišče tistega možakarja, ki je vola zadel. V kompanijo naj stopita, pa se bosta oba vozila . . .

△ Čeprav mi je tokrat na tomboli Fortuna figo pokazala, nekaj sem pa le zvedel. Koj, ko je tisti možakar po mikrofonu opozoril ljudi na žeparje, sem si rekel: »Jaka, zdaj pa mirkaj, pa po orngi tošl spravi, da ti ga ne bo kakšen hudič pljunil. Ob šeststo dinarjev so te že pripravili, ko si kupil šest tablic, da bi te spravili še ob ostali drobiž, bi bila pa le preveč žaltava. Zaradi žeparjev sem pa zvedel, da so imeli ta dan v Kranju svoj kongres.

△ Pa še tole sem slišal. K tistemu, ki je v mikrofon cifre tulil, je ves razburjen prlaufal (kolikor se je sploh dalo laufat v tistem drenu) neki možakar. Na vse mile viže je prosil, da bi objavili po mikrofonu dobesedno takole: »Izgubil sem ženo. Oblečena je v siv jesenski plašč. Poštenega najditelja prosim, naj plašč vrne, ženo naj si pa obdrži za nagrado.« Glejte, pa še objaviti ni bilo treba, kajti plašč se je sam vrnil; nerodnost je bila le v tem, da je bila v plašču tudi žena.

△ Opozarjam vse potrošnike, naj bodo pri nakupovanju lubenic zelo previdni. Posebno naj pazijo, da lubenic ne bodo nosili po zakotnih ulicah, temveč naj izbirajo le prometne ceste. Kupce lubenic strahuje po Kranju tolpa mladoletnih gangsterjev. Doslej je bilo zabeleženih že več napadov. Meni nič — tebi nič te počakajo, napadejo . . . iztrgajo iz rok lubenico in zbeže. V nevarnosti so posebno otroci, ki se napadalcev ne morejo ubraniti.

△ Zdaj pa še veselo novico! Še ena tombola se nam obeta! Iz zanesljivih virov sem izvedel, da bo prirediteli te tombole **Turistično olepševalno društvo v Kranju.** Veste, to društvo bi rado prišlo na zeleno vejo (menda so se s tekmo »debeli in suhi« precej zapufali), zdaj pa iščejo čimbolj donosne vire. Pa boste vprašali, kje so se zapufali in na kakšen način? Mimogrede povedano: tu ne gre za kakšno bajno vsoto. Je pa vsota, to je 10.000 dinarjev prevelika, da bi jo mogel človek kar tako preboleti. Kar pomislite: za tisto ušivo uro fuzbala je moralo Turistično društvo odriniti NK Triglavu 10.000 dinarjev. V tej cifri so zajeti obraba fuzbal placa, dresov in čevljev. Kakšni so bili tisti čevlji, o tem zgodovina molči.

Vas pozdravlja

VAŠ BODIČAR!

Tržič - kakšen je in kakšen bo

Ozke ulice so se zajezile od kolesarjev in pešcev. Mesto je oživelo, gruče delavcev so ga preplavile.

Bilo je to ob dveh popoldne, ko so se iz tovarn vsuli delavci: tekstilci iz Predilnice, čevljarji iz tovarne »Peko«, usnjarji iz »Runo«, »kosci« iz Tovarne kos in srpov...

Tržič je pravo proletarsko mestece. Od 10.500 prebivalcev (v občini) jih je zaposleno v proizvodnji več kot 6000. Malo je stanovanj oziroma hiš, kjer ne zazvoni budilka ob rani jutranji uri, da zbudi moža, pa tudi ženo za delo v tovarnah ob šesti uri zjutraj. To je največ industrija. Ostale dejavnosti: promet, trgovina, gostinstvo, kmetijstvo so tu sorazmeroma neznatne. Industrija pa ima staro tradicijo v zarodkih čevljarske obrti, kovačev in tkalcev, predhodnikov današnje Predilnice in tkalnice.

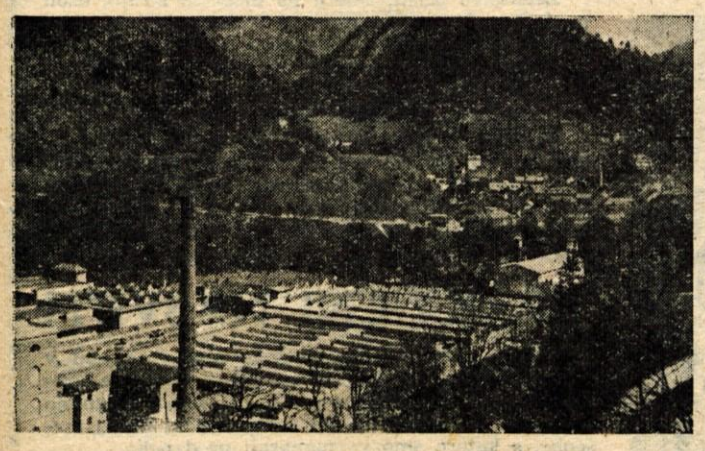

Bombažna predilnica in tkalnica v Tržiču

LJUDJE NA JAVNEM SPISKU

Ni to sramotni steber, niti stenčas z imeni v pohvalo ali grajanje, marveč prioritetna lista prosilcev za stanovanja, ki je izobešena ob vhodu na tržnico oziroma v dvorišče občinskega poslopja. Skupina delavcev se je zaustavila pred spiskom in nekdo je čital:

»Stanuje s 6-članska družino v eni sami sobi. In naprej: »Stanuje s 5-člansko družino v Ženskem samskem domu.« Podobnih primerov, kot so tu navedeni za Jožeta Šober, Franca Jakopin in druge, je v Tržiču precej. Stanovanjska stiska, ki je značilna pri razvoju industrije v delavskih centrih, je tudi tu huda. Več kot 500 upravičenih prošenj za stanovanja imajo na občini in spisek prioritetnih prosilcev še ne odkriva vseh kritičnih primerov.

Na Ravnah in na Proletarski cesti so bila zadnja leta dograjena nova stanovanja. Nič manj kot 10 hiš so dozidali, kjer je dobilo 40 družin udobna stanovanja. Tudi v popravljena poslopja so vselili 27 družin. Zagotovljena so že tudi sredstva za gradnjo treh večjih hiš s 34 stanovanji. Tri stanovanja je zgradilo tudi podjetje »Peko«, 4 stanovanja Tovarna lepenke in druga podjetja. Vsa dosedanja gradnja ni obsežna, vendar daje perspektivo, da bodo v bodočih letih vendarle laže reševali najbolj kritične probleme posameznih družin in zagotovili delavstvu ustrezajoča stanovanja.

KAJ PRAVIJO ŽENE?

Ob prvem dvomesečnem gospodinjskem tečaju govori danes skoraj vsaka žena v Tržiču. Doslej kaj takega še ni bilo. Osemdeset žena se uri v kuhanju, šivanju, konzerviranju sadja in sočivja in v drugih gospodinjskih delih. Ker v prvi tečaj niso mogli sprejeti vseh interesentov, se že sedaj pripravljajo na naslednji podoben tečaj, kajti prosilk je veliko.

Žene pa imajo še dosti težav. V Tržiču je zaposlenih več kot 1800 žena. Večina delajo v tovarnah. Za družino in dom jim preostaja le popoldanski čas. Žene pa pri tem pogrešajo ureditve mnogih uslužnostnih dejavnosti, ki bi jih lahko razbremenile pri njihovem delu. Tržič nima niti ene pralnice ali krpalnice, ki jih žene zelo pogrešajo. O tem so govorile že na mnogih sestankih, vendar dalje od tega niso uspele. Tudi dobro urejena menza, zlasti taka, ki bi dajala hrano na dom, bi bila potrebna. Edina sedanja menza v Delavskem domu ne ustreza vsem potrebam. Delno se je to izboljšalo, ko so lani odprli mlečno restavracijo. Zjutraj že ob pol šestih je nabita, kajti mnogi delavci tu zajtrkujejo pred odhodom na delo.

Žene prav tako govore o otroškem domu (vrtcu). Ta lahko sprejme do 30 otrok, vendar ni poln, dasi je mnogo žena, ki ne vedo, kam z otrokom, ko gredo na delo. Stvar je namreč v ceni. Poročene žene morajo plačati celotni znesek oskrbovalnine — kakih 6000 din mesečno, kar pa je veliko.

ALI RES TRŽIČANI NAJVEČ POTUJEJO?

Če imajo Tržičani rekord v potovanjih, ni ugotovljeno. Res je le, da menda ni tako malega mesta s tako velikim prometom, kot je Tržič. Dnevno pride v Tržič 6 potniških vlakov iz Ljubljane oziroma Kranja. Hkrati pa vozi iz Ljubljane in Kranja v Tržič 12 avtobusov vsak dan. Po zadnjih odgovorih s SAP Turist - birojem pa bodo uvedli še štiri nove avtobusne proge, tako, da bodo dnevno imeli 16 avtobusnih zvez. Dva avtobusa bosta, kot predvidevajo, vozila skozi Tržič do Podljubelja.

Sodijo, da je tak potniški promet v Tržiču odsev industrijske in obrtniške dejavnosti. Mnogo pa potuje tudi šolska mladina. Naj bo kakorkoli, s takim prometom na toliko prebivalcev (10.500 z vsem okolišem) se najbrž res ne more pohvaliti kak drug občinski center.

KAJ BO ČEZ PET LET?

O tem se sprašujejo mnogi Tržičani. Zlasti še, ko gledajo, kako se mesto širi po dolinah navzgor, ob Mošeniku in Tržiški Bistrici. Tržič sam, ki je stisnjen med hribi, se tudi zadnje desetletje ni dosti spremenil. Nima pravzaprav kje in kam. Zato pa se gradnja usmerja navzven, po dolinah in obronkih okolice. V bodočih 5 letih predvidevajo kakih 735 milijonov dinarjev investicij. Uredili bodo mnoge ulice, parke, vodovode, trgovine, zdravstvene in socialne ustanove itd. Največ sredstev je predvidenih za nova stanovanja, in sicer 240 milijonov dinarjev. V tem perspektivnem načrtu je tudi hotel, dijaški dom, pralnica in krpalnica, kopališče itd. Če bodo uspeli uresničiti te naloge, bo Tržič čez pet let res ves drugačen in tudi sedanje težave stanovalcev, žena z gospodinjskimi problemi bodo dokaj omiljene. Takrat bo seveda ob dveh popoldan Tržič dokaj drugačen.

K. M.

Škofjeloško kmetijstvo

polagoma uresničuje pričakovanja

Iz zaostale kmetijske ekonomije se je v zadnjih letih razvilo kmetijsko posestvo na Suhi, ki ima vse pogoje za uveljavljanje sodobnih načinov v kmetijski proizvodnji. Ljudski odbor Škofja Loka je razvoju posestva posvetil veliko pozornost in investiral v njega znatna sredstva. Posestvo je zgradilo hlev za 50 glav živine, 4 silose, betonsko jamo za gnojnico in gnoj, uredilo tople grede, nabavilo traktor z vsemi priključki, predvsem pa plemensko živino. Iz osebnega vrednosti proizvodnje je razvidno, da so bile naložbe zelo koristne, saj je porasel fizični obseg proizvodnje od 1,5 milijonov v letu 1953 na predvidoma 13 milijonov v letošnjem letu. Lani je posestvo preseglo plan za 44 % in je znašala vrednost proizvodnje 11,320.000 din. Znatno se je povečal tudi hektarski donos (žita letos 21 q, krompirja 226 q lani, silažne koruze lani 477 q itd.). Zaradi povečanja pridelovanja krmskih rastlin je posestvo doseglo viden uspeh zlasti v živinoreji. Trenutno ima posestvo že 84 glav živine. V bodoče se bo posestvo še bolj usmerilo na živinorejo ter bo v ta namen zgradilo še en hlev, da bo možno rediti okoli 100 glav živine (klavne in molznic); nabavilo bo tudi še en traktor.

Tudi 4 zadruge v občini (Log, Zminec, Škofja Loka, Trata) bodo posvečale še nadalje vso skrb živinoreji (rodovniki, mlečna kontrola). Poraba umetnih gnojil stalno narašča. Imajo tudi svoje strojne odseke z najrazličnejšimi stroji. V Šk. Loki in na Trati so za te stroje zgradili tudi primerne zgradbe. Zadružniki v Zmincu pa so zgradili zadružni dom, v katerem bo poleg upravnih prostorov in skladišč tudi trgovina.

Največji napredek v občini je nedvomno pri pridelovanju krompirja. Občinsko povprečje je okoli 200 q na hektar; čeprav pridelek ogroža koloradski hrošč, doslej še ni povzročil dejanske škode. Precej so krompirja izvozili v ostale predele Slovenije, pa tudi v Srbijo (okoli 200 vagonov). Zaradi ugodnih klimatskih pogojev je bodočnost v pridelovanju semenskega krompirja, saj konsumni uspeva tudi drugje. Zato je za razvoj kmetijstva v občini, pa tudi v Selški in Poljanski dolini, izredno važna zgraditev skladišča za semenski krompir na Trati, ki je stalo 21,5 milijonov. To skladišče omogoča organiziran širši prehod k pridelovanju visoko kvalitetnega semenskega krompirja, kar bo občutno povečalo hektarski donos. Lani je vskladiščilo okoli 80 vagonov krompirja.

Preko kmetijskih zadrug bodo tudi za naprej dobivali vso pomoč zasebni kmetje, ki jih je v občini 622. Le-ti uvajajo boljše sorte ovsa in pšenice (plantahof); vedno bolj se oprijemljejo tudi zatiralnih sredstev zoper škodljivce (prešanje žita proti snetem, zatiranje gosenic na zelju itd.). V tekmovanju za boljši hektarski donos so se posebno odrezali pridelovalci krompirja, ki so vsi dosegli določeno normo 250 q, pri Sv. Duhu pa so šli preko 300 q (n. pr. Matevž Triler 368 q, Valentin Dolinar 318 q, Pavel Demšar 314q itd.). Potrošnja mleka pa je sorazmerno nizka in ne raste vzporedno s proizvodnjo, kar narekuje na eni strani čimprejšnjo ureditev mlečne restavracije v mestu, na drugi strani pa večjo predelavo mleka v mlečne izdelke. Prav tako bi bilo potrebno usmeriti živinorejo bolj na mesno proizvodnjo. Z boljšimi sortami so v občini dane tudi možnosti za izboljšanje pridelovanja žitaric. Za večji hektarski donos le-teh pa so predvsem važni pravilni agrotehnični ukrepi, za kar bo morala nujno poskrbeti kmečka prosveta z organizacijo kmetsko - strokovne izobrazbe mladih kmetskih proizvajalcev.

A. Č.

JESENSKA RAZGLEDNICA

OBILEN PRIDELEK KROMPIRJA

Kljub spomladanskemu mrazu in številnemu koloradskemu hrošču je letos krompir izredno dobro obrodil. Ugodno vreme in ohlajena zemlja omogočata kmetovalcem kar najlepše in hitro spravilo. Lepo je gledati kmetovalce ob oranju krompirišč, ko se za njimi posiplje številen lep in debel krompir.

Krompir je dobro obrodil prav po vsej Gorenjski. Izredno lep pridelek pa je doseglo Kmetijsko posestvo Hrastje pri Kranju. Krompir so posadili na 15 ha zemlje. Vse leto so krompirišče skrbno obdelovali. Posadili so ga s strojem, kar je omogočilo enakomerno sajenje, nato so ga pravočasno večkrat okopali in osuli. Skrbno pa so ga tudi škropili proti plesni in koloradskemu hrošču, zato je bilo tudi to posestvo edino, ki na krompirišču ni imelo koloradskega hrošča. Njihov trud se jim je dokaj bogato obrestoval. Medtem ko so lani pridelali povprečno 22.000 kg krompirja na ha, so letos pridelali semenskega okoli 24.000 kg, ostalega prehrambenega pa 26.000 kg na ha, kar je izredno bogat pridelek.

Zaradi obilnega pridelka cena krompirju hitro pada — pa tudi zato, ker letos ni takega povpraševanja po njem iz južnih republik, kakor je bilo to pred leti.

-an

GLAS GORENJSKE

PROBLEM ŠOL NA JESENIŠKIH ZBORIH VOLIVCEV

Prejšnji četrtek so sklicali v devetnajstih volilnih enotah občine Jesenice zbore volivcev, ki so bili prav vsi zelo dobro obiskani. Na zborih so se volivci seznanili s poročilom o delu Občinskega ljudskega odbora, ki je zajemalo vso dejavnost odbora od izvolitve. Poročilo je bilo skrbno pripravljeno in obširno, zato posebnih pripomb ni bilo deležno. Zanimivejša je bila razprava o volitvah in o izbiri kandidatov za novi občinskih ljudski odbor, ki jih bodo volili 37. Te bo volilo nad 23 tisoč volilnih upravičencev. Precej je bilo tudi razprave o šolski reformi in sklepu ljudskega odbora o ukinitvi nižjih gimnazij ter osnovnih šol ter ustanovitvi osemletk. V vseh jeseniških volilnih enotah pa je bilo največ razprave o odložitvi sprejema učencev v prvi razred osnovne šole, oziroma osemletke za nedoločen čas. Volivci so od članov ljudskega odbora zahtevali pojasnilo, zakaj se na ureditev potrebnih učilnic ni mislilo že med počitnicami, zakaj so v šolskih stavbah stanovanja, ki bi se lahko preuredila v učilnice in zakaj se ni takoj ob pričetku izpraznjevanja poslopja bivših jasli lotilo urejevanja zasilnih učilnic v tej stavbi in zakaj se z delom še do zdaj ni pričelo? Odborniki so volivcem zadevo tolmačili in predočili tehtne razloge, vendar večina s temi ni bila zadovoljna, ker je dokazano, da je Železarna med počitnicami dodelila stanovanja mnogim strankam, ki so stanovanja že imela. Volivci so tudi kritizirali nesoglasje med občino in Železarno Jesenice, kar je baje vzrok, da Železarna ni odstopila dvoje stanovanj za stranki, ki stanujeta v šoli. Občinski odborniki so obljubili, da se bodo takoj lotili ureditve vprašanja potrebnih učilnic za učence prvega razreda osnovne šole, oziroma osemletke in da bo moč pričeti pouk že v tem, najpozneje pa v začetku prihodnjega meseca. Na vseh jeseniških zborih volivcev je bila razprava okoli manjkajočih učilnic najbolj živahna. Jesenice imajo zdaj namreč prav toliko učilnic za splošno izobraževalne šole kot so jih imele leta 1914. Ker bo stavba osemletke, ki jo nameravajo pričeti zidati še letos, gotova šele v šolskem l. 1960-61, ne bo dovolj le ureditev učilnic v jaslih, marveč bo treba tudi stanovanja v osnovni šoli preurediti v učilnice.

U.

PRED VOLITVAMI V LOKI

Na seji občinskega odbora je bilo določeno, da bo v vsakem zboru (občinski in zbor proizvajalcev) po 28 odbornikov, se pravi na 394 prebivalcev po eden. Dne 20. oktobra bodo v občinski zbor volili vsi volivci, 26. oktobra pa v zbor proizvajalcev tisti, ki delajo v proizvodnji. S tem volijo proizvajalci dvakrat in je tako poudarjena vloga delavskega razreda pri upravljanju javnih poslov, predvsem pa pomeni to krepak korak naprej v povezovanju gospodarskih organizacij z delom ljudskega odbora. 27. oktobra bodo volili v zbor proizvajalcev volivci iz vrst privatnih kmečkih proizvajalcev. V okrajni ljudski odbor bodo v občini volili po delegatskem sistemu izmed odbornikov 5 odbornikov, v zbor proizvajalcev pa 4. V Občinski ljudski odbor bodo volili v 20 volilnih enotah; v zbor proizvajalcev pa na vsakih 97 zaposlenih v proizvodnji po enega odbornika, v skupini privatnih kmetov pa 2 odbornika. Do 20. septembra so na zborih volivcev predlagali tudi kandidate in proučili dosedanje delo ljudskega odbora ter dali mnogo koristnih predlogov za bodoče.

A. Č.

IZREDEN USPEH III. MEDNARODNEGA VINSKEGA SEJMA V LJUBLJANI

V nedeljo zvečer je bil zaprt III. mednarodni vinski sejem v Ljubljani. Na sejmu je sodelovalo skupno 158 razstavljalcev iz 20 držav vseh delov sveta. Predložili so nad 600 vzorcev najboljših vin. Komisija mednarodnih vinskih strokovnjakov je podelila jugoslovanskim vinom nad tretjino zlatih kolajn, dobro polovico srebrnih ter skoraj tri četrtine vseh podeljenih bronastih kolajn. Zlasti so bila visoko ocenjena bela vina iz severne Slovenije, ki so pobrala skoraj vse zlate kolajne, podeljene jugoslovanskim vinom. Na sejmu je bilo sklenjenih tudi izredno veliko komercialnih zaključkov, približno za eno milijardo 425 milijonov 623.000 dinarjev. Zlasti ugodne so bile kupčije jugoslovanskih, francoskih in italijanskih vinskih razstavljalcev.

ZBORI VOLIVCEV V BLEJSKI OBČINI

V vseh krajih in naseljih občine Bled so zbori volivcev zadovoljivo potekali, le v Bodeščah, na Selu in v Bohinjski Beli so jih morali zaradi slabega vremena sklicati dvakrat. Volivci so se povsod odločili predvsem za tiste kandidate, o katerih so politični aktivi že razpravljali na predvolilnih sestankih. Dne 20. septembra se bodo začeli zbori volivcev v gospodarskih organizacijah. Na teh bodo volivci razpravljali o kandidatih za zbor proizvajalcev. Občinski sindikalni svet in sindikalne organizacije so se za te zbore dobro pripravili.

-jb

OBSEŽNA DEJAVNOST GRADBENEGA PODJETJA NA BLEDU

Gradbeno podjetje na Bledu zaposluje 145 delavcev in uslužbencev. Delovišča ima razmeščena po raznih krajih Gorenjske, na Jesenicah, v Lescah, v Žirovnici, na Bledu in drugod. Na Bledu gradi podjetje 3 stanovanjske zgradbe za potrebe Lesnoindustrijskega podjetja Bled V kratkem bo podjetje končalo adapatcijo treh novih šolskih prostorov za blejsko osemletko. Razen tega gradi podjetje na Jesenicah še logarnico za Gozdno upravo Kranj in stanovanjsko zgradbo za trgovsko podjetje Zarja. Med važnejša dela, ki jih letos podjetje opravlja, sodi še gradnja osemletke v Žirovnici, adaptacija Doma defektnih otrok v Kamni gorici, dograditev šole na Lipnici, orodjarne in stanovanjskega poslopja za Tovarno verig v Lescah in gradnja predilnice v Begunjah. Podjetju primanjkuje delovne sile in prevoznih sredstev. Za nabavo novega kamiona bo moralo čimprej najeti posojilo.

-jb

JESENIŠKA MLADINA JE POČASTILA MLADINSKI KONGRES SLOVENIJE

Mladina Jesenic je priredila v Delavskem domu na Jesenicah na predvečer mladinskega kongresa v Celju predkongresno zborovanje. Zborovanja se je udeležilo nekaj sto mladincev. Podobni zborovanji sta bili tudi na Javorniku in na Hrušici.

„Mama, ne spremljaj me več!“

Matjažek in njegov prijatelj Janezek sta letos prvič prestopila šolski prag. Tudi v šoli sta soseda. Ponosna sta na to, da sta vendarle toliko dorasla, da smeta obiskovati šolo. Posebno Matjaž se tega zelo veseli, saj mu zdaj pri igri ne bo nihče več mogel reči: »Kaj boš ti, ki še v šolo ne hodiš!«

Matjažka je mati prvi teden vsak dan spremljala do šole in ga po končanem pouku spet počakala. To je bilo fantu neprijetno, četudi je še do nedavnega zelo rad hodil z njo. Potem se je nekega dne le opogumil in dejal: »Mama, saj ni treba z mano v šolo, vsi moji sošolci hodijo sami in nekateri se mi smejejo zaradi tega.«

Mati je bila prvi trenutek razočarana in užaljena, misleč, da Matjažek ne mara več zanjo. Že dalj časa je namreč opažala, da želi njen sinko nešteto stvari delati samostojno. Na matineje otroških filmov jo je nekajkrat kar pobrisal, verjetno samo zaradi tega, da ga ne bi spremljala. Opažala je tudi, da je zelo nerad sedel poleg nje, če je le našel družbo.

O vsem tem je Matjaževa mati začela razmišljati tisti dan. Spoznala je, da sinovih želja po samostojnosti in uveljavljanju ne bo smela brez razumevanja odklanjati. Že nekaj časa mu ne brani, da bi o majhnih osebnih zadevah odločal sam. Tako sme n. pr. porabiti svoj denar za tisto, kar si sam želi, in tudi telovadbe pri Partizanu mu ne prepoveduje, čeprav ga doma pogreša. Dve leti je že članica šolskega odbora, pa se je spomnila primera, ki so ga obravnavali lani. Za Čebulovega Mihca je šlo. Fant v šoli ni mogel napredovati. Med sošolci se je slabo počutil, zato je mater vedno znova nagovarjal, naj ga pusti doma. Brez nje nikamor ni šel in pri igri s tovariši je bil vedno tako osamljen. To pa zaradi tega, ker se je mati zanj preveč bala in ga je v tej preveliki ljubezni vzgajala v samotarja. V družbi sovrstnikov in v šoli se je počutil vedno zelo negotovega, ker je mati pozabila, da postaja fant velik in da bo moral v življenju samostojno misliti in sam odgovarjati za svoja dejanja.

LAHEK JESENSKI PLAŠČ, KI JE ZARADI KLASIČNEGA KROJA VEDNO MODEREN

PAPIR je v gospodinjstvu nepogrešljiv

Uporaba starega in že rabljenega papirja kakor tudi novega je v gospodinjstvu zelo mnogovrstna.

V stanovanjih nad neogrevanimi prostori in nad raznimi prehodi so tla zelo mrzla. Hladu, ki veje iz tal, ne zadrže niti preproge niti druge obloge. V takem primeru si pomagamo s časopisnim papirjem, ki ga razgrnemo po tleh v več plasteh. Med posameznimi plastmi se namreč zadržuje zrak, ki je prav tako slab prevodnik toplote kakor papir. Polaganje časopisnega papirja pod preproge je še drugače koristno, zakaj moljem tiskarsko črnilo zelo smrdi in se jih tako laže iznebimo. Časopisni papir uporabljamo tudi zato, da udušimo zvok oziroma ropot v stanovanju. Tudi v ta namen ga devamo v več plasteh pod preproge in tekače. Tako nastane dobra izolacijska plast proti zvoku, kar je posebno potrebno v družinah z več otroki oziroma v hišah, ki niso zvočno izolirane.

Predpražniki, podloženi s papirjem, ki pa naj ne gleda izpod robov, preprečujejo drčanje pri brisanju čevljev, hkrati pa se na papirju nabira prah, ki ga laže higienično odstranimo kot s pometanjem.

S papirjem pokrivamo zimske zaloge živil v kleti, da jih zaščitimo pred mrazom, na primer krompir in jabolka. Krompir zaščitimo s papirjem tudi pred svetlobo, da ne zeleni in ne začne prezgodaj odganjati. Pri vskladiščevanju sadja zavijemo občutljive sadeže v svilen papir, da se dalj časa drže. V papir zavijemo na primer jabolka tudi tedaj, če jih nameravamo hraniti v kurjenem prostoru. Papir preprečuje preveliko izhlapevanje vode v sadju, v nezakurjenem stanovanju pa ga ščiti pred mrazom.

Uporaba papirja pa je tudi v kuhinji neprecenljiva. Z njim lahko prištedimo na kuhinjskih brisačah in pranju ter opravimo mnogo kuhinjskega dela bolj snažno in higienično.

Posodo, posebno pločevinasto, ki je vedno ne pomivamo, in prav tako pekače, nože in drugo orodje, ki se ga poslužujemo med delom, zbrišemo s papirjem.

S papirjem, tudi časopisnim, lepo očistimo pomivalna korita, vedra za odpadke, umivalne školjke in kadi, ogledala, šipe, štedilnike in kuhalnike.

V zadnjem času se vse bolj uveljavljajo papirnati prtiči, ki jih devamo h pogrinjkom.

Tudi zaščita raznih živil s papirjem se dobro obnese. Tako n. pr. zavijemo v poletni vročini salamo, sveže meso in podobno v pergamentni papir in denemo zavitek v očiščeno kurišče peči ali v pečico nekurjenega štedilnika. Papir mora biti čist, da z njim ne okužimo živil.

RECEPTI

JEDILNIK

Jetrni cmoki
Solata ali kislo zelje

Jetrni cmoki: 10 žemelj, 30 dkg jeter, 10 dkg masti, 5 dkg drobtin, 3 jajca, sol, poper, majaron, čebula, zelen peteršilj.

Kruh zrežemo na kocke in namočimo v mleku ali vodi. Jetra nastrgamo ali drobno zmeljemo, na masti prepražimo drobno zrezano čebulo, pridenemo zrezan peteršilj in vmešamo ostale primesi. Oblikujemo cmoke in jih kuhamo 10 do 15 minut v slanem kropu. Serviramo jih s solato ali kislim zeljem.

Zelenjavna omaka za zimo: 3 kg paradižnikov, 1 kg paprike, četrt kg peteršilja, četrt kg zèlene, sol po okusu in salicil.

Zelenjavo očisti, zmelji na mesnem stroju, osoli in skuhaj, še vročo napolni v kozarce, potresi s salicilom, zaveži, pokrij s krpami in pusti, da se ohladi. Nato hrani v hladnem temnem prostoru.

ŠIPKOV KOMPOT

Pripravimo raztopino iz 1 kg sladkorja in 1 litra vode, jo prekuhamo in zvrnemo vanjo pripravljeni šipek (razpolovljen, očiščen, opran in odcejen). Dodamo sok 1 limone in vremo 10 minut. Nato kompot ohladimo, napolnimo z njim kozarec in ga 20 minut pasteriziramo pri 90 stopinj C.

PRAKTICNI NASVETI

Železni pekači radi rjavé, če niso shranjeni v suhem prostoru in nekoliko mastni. Zato jih ne umivajmo po vsaki peki, temveč jih samo zdrgnimo s papirjem. Tako pekač še vedno obdrži nekaj maščobe, s katero smo ga namazali pred peko.

Stekleno posodo lepo osnažimo s surovim nastrganim krompirjem ali s koprivami oziroma s preslico.

Finejšo motno steklenico zbrišemo s krpico, namočeno v alkohol.

Kvas ohranimo dalj časa svež, če ga natlačimo v steklen kozarec, tako da ne sega do vrha. Rob temeljito obrišemo. Na plitev krožnik nalijemo vode ali kisa in poveznemo nanj kozarec. Voda zapre zraku dohod in hkrati osvežuje kvas. Menjamo jo vsak dan, medtem ko kis samo dolivamo. Paziti moramo, da voda ne pride v dotiko s kvasom, sicer začne kvas vzhajati in nam voda potegne ves kvas iz kozarca. Če pa se nam to slučajno le pripeti, zamesimo kvasec in ga pustimo za kislo testo. Kvasec moramo namočiti vsaj pol dneva pred uporabo.

Prerezana limona ne plesni, ako leži prerezana stran na krožniku, na katerega smo kanili nekaj kisa; ali pa limono zavijemo v celofan.

PIKEC

Pikec je bil bel psiček z velikimi črnimi pikami v svojem kožuščku. Vse stvari na svetu je imel rad, samo — kopal se ni rad. Nekega dne, ko je slišal, da zopet natakajo v banjo vodo — kar je pomenilo da ga bodo kopali — je prijel z zobmi krtačo, stekel z njo na vrt in jo zakopal pod hruško. Potem pa je šel na potep. Igral se je na cesti, ki so jo ravnokar tlakovali in se pri tem seveda umazal. Njegov kožušček ni bil več bleščeče bel. Igral se je na železniških tirih in postal še bolj umazan. Šel se je skrivalnice z drugimi psički, celo drsali so se po starih avtomobilih in beli psiček z črnimi pikami se je spremenil v črnega psička z belimi pikami.

Potem se je utrudil in zahrepenel po domu. Stekel je po cesti in tekel in tekel ter pritekel do vrtnih vrat. Tam je stal gospodarjev sinček in rekel: »Nek tuj umazan psiče kje pri vratih, le kaj hoče? Kje pa je naš Pikec?«

Sedaj je Pikec skušal na vse mogoče načine pokazati in dokazati, da je on pravi Pikec. Pokazal je vse, kar so ga bili naučili: postavil se je na sprednje, postavil na zadnje tace, vlegel se je na hrbet in se napravil mrtvega, plesal je po zadnjih tačkah, mahal na vso moč z repom — pa nič. Brez uspeha. Nekaj časa so ga gledali, potem pa so rekli: »O ne, ta pa že ni naš Pikec!«

Pikec se je ves obupan zamislil in počasi odkorakal na vrt. Prišel je do hruške. Hitro je grebel z prednjimi tačkami v zemljo, izkopal krtačo, jo prijel z zobmi in stekel proti hiši. Tekel je po stopnicah, naravnost v pralnico, skočil v banjo in se postavil proseče na zadnje tačke, držeč med zobmi krtačo.

»Tale psiček bi se pa rad kopal!« je vkliknil gospodarjev sinček.

»Kar okoplji ga, saj je dovolj umazan,« je rekel gospodar.

Sinček ga je temeljito namilil in ga pričel drgniti s krtačo. Črni psiček z belimi pikami se je jel počasi spreminjati v belega psička s črnimi pikami.

»Saj, to je vendar Pikec, očka!« je zaklical gospodarjev sinček.

Pikec je na vso moč mahal z repkom in bil od sreče ves iz sebe. Potem je zlezel v svojo hiško in sladko zaspal.

Prev. M. Š.

ZA SMEH

Marjanca: »Očka, prosim dovoli mi, da si ogledam nocojšnjo bakljado.«

Očka, profesor matematike: »Glej v žarnico, ki visi s stropa, pomnoži s 5000 pa imaš najimenitnejšo bakljado.«

Profesor premišljuje: Ko bi to, kar je, ne bilo, in ko bi ničesar ne bilo in ko bi tudi ta »nič« ne bil, — kaj bi tedaj bilo ?

Martina Bidovec:

Kužek na sprehodu

Kužek rad bi bil gospod,
v gozd vam gre na izprehod.
Tam pa sem ter tja je hodil,
zajčke plašne tri prepodil;
to so tekli: tek, tek, tek,
skozi gozd zelenih smrek
tja čez polje v tihi log.
Kuža pa nerodnih nog
z glavo v štor se je zaletel,
rep v robidovje zapletel
ter zalajal: hov, hov, hov!
E zakaj sem šel na lov?
S hrasta šoja se mu roga:
»Pasja pamet ti uboga,
drugič pa doma ostani,
gospodarju hišo brani!
Gozd ni psičkom nič prijazen,
sicer pa — prejel si kazen.«

Za dobro voljo

Popravni razredni izpiti so se na vseh šolah že končali. Pripovedujejo, da je bilo kar precej stokanja in tarnanja, vendar se je pa še kar dobro izteklo. Pa se je dogodilo na neki šoli tudi naslednje:

Povpraša poslednjo kandidatinjo že precej utrujen predavatej: »No, tovarišica, povejte mi — naštejte mi kraje, kjer je razvita čevljarska industrija.«

Učenka: »V Kranju je tovarna Planika in, in tovarna Standard...«

Predavatelj: »Dobro, no, no in kje še?«

Učenka: »V Tržiču.«

Predavatelj: »Da, da v Tržiču. No in, in... Pa mi povejte kje je bil rojen pisatelj Ivan Cankar?«

Učenka: »Na Vrhniki«.

Predavatelj: »Dobro, in kje še?«

Vse tiho je bilo.

Kokoška

Kokoška je našla pšenično zrno.
»Kdo ga bo posadil?« je vprašala.
»Jaz že ne.« je dejala mačka.
»Jaz tudi ne.« je rekla goska.
»Hvala, tudi jaz ga ne bom.« je pritegnila podgana.
»Potem ga bom pa posadila sama.« je sklenila kokoška in zakopala zrno v zemljo. Čez čas je zrasla pšenica, vsa rumena in zrela.
»Kdo jo bo požel?« je vprašala kokoška.
»Jaz ne,« se je uprla mačka.
»Tudi jaz je ne bom,« je razložila goska.
»Jaz pravtako ne,« je sklenila podgana.
»Dobro, požela jo bom sama.« In kokoška je vzela srp in požela pšenico. Potem je zopet vprašala:
»Kdo bo nesel pšenico v mlin?«

»Me že ne!« so enoglasno zaklicale mačka, goska in podgana.

Tako kokoški ni preostalo drugega, kot da si je naložila vrečo s pšenico na hrbet in jo odnesla v mlin. Ko je bila pšenica zmleta, je kokoška vprašala:
»Kdo mi bo zamesil kruh?«
»O, me že ne?« so se uprle mačka, goska in podgana.
»No, bom pač še to storila sama,« se je vdala kokoška in zamesila ter spekla velik hleb kruha.
»Kdo bo jedel kruh!« je zaklicala, ko je bil le-ta pečen.
»Me! Tako smo lačne!« so prihitele mačka, goska in podgana.
»Da, če ga boste dobile,« je odvrnila pametna kokoška. Poklicala je svoje piščančke, jim nadrobila kruha in piščančki so pojedli vse do zadnje drobtinice. Tako so ostale mačka, goska in podgana brez kruha.

Prev. M. Š.

Lena deklica

Pred davnim davnim časom sta živeli babica in vnukinja. Babica se je tako postarala, da ni mogla več delati. Vnukinja pa je bila jako lena. Babica se je od leta do leta bolj starala in je slabela. A je le doživela pomlad in si mislila: »Treba je piti in jesti. Zunaj ljudje že sejejo, tudi midve si bova morali kaj posejati.« To je rekla tudi vnukinji.

»Saj ni treba,« jo je zavrnila vnukinja, »ti si itak že ostarela in na jesen boš umrla, a jaz, vidiš, bom dobila kakega dobrega človeka, ki me bo vzel k sebi. Kaj bi medve z žitom?«

In tako nista ničesar posejali.

Prišla je jesen. Ljudje so spravljali poljske pridelke.

Starka ni umrla in deklice ni nihče vzel v rejo. Trpeli sta lakotao.

Ali nekoč je prišla soseda in videla, da babica in vnukinja nimata kaj jesti in je rekla:

»No, pa pridita k meni po kašo...«

Soseda je odšla, babica je rekla vnukinji: »Pojdi, vnučka, pa prinesi kaše!«

Vnukinja jo je zavrnila in je rekla: »Ali je res treba, babica? Nemara ni dobra tista kaša...«

Babica in vnukinja sta vso zimo prestradali in bi bili skoraj umrli. A brž ko je prišla pomlad, je vnukinja odšla delat na njivo.

»Zakaj bi pa delala?« so se ji smejali sosedje, »saj je tvoja babica že stara in ne bo živela več dolgo. Tebe pa bo že kdo vzel v rejo. Kaj bi vedve z žitom?«

»Nak,« jih je zavrnila vnukinja. »Zdaj pa že vém. Stari ljudje ne pravijo zaman: Če hočeš žeti, moraš sejati.«

PO DVANAJSTIH LETIH

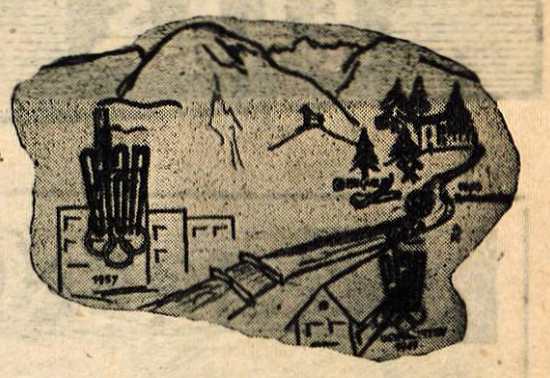

Za deseto obletnico ustanovitve tovarne športnega orodja »Elan« v Begunjah, smo na današnji dan pred dvema letoma zapisali:

»DESTLETNO DELO JE BILO NAGRAJENO Z USPEHI. TA DAN NAJ BO PRELOMNICA MED STARIM IN NOVIM.«

Danes, ko dvanajstič praznujejo obletnico ustanovitve, je to moč lahko samo potrditi. Ni treba ponavljati, da je »Elan« mlado podjetje, ki je zraslo šele po vojni. To je eno izmed tistih podjetij, ki se je razvilo spontano iz majhne rokodelske delavnice v veliko industrijsko podjetje — v tovarno športnega orodja v centru Gorenjske. Delovna sredstva in pogoje dela si je bilo treba šele ustvariti, kar jim je uspelo največ z dobro voljo in požrtvovalnostjo.

Prvo desetletje je bilo prav v tem pogledu odločujoče: ali se bo novorojenček razvil v vrednega člana industrijske družine, ali pa bo že v svoji pubertetni dobi rahitično taval, ali celo propadel? Pa še eno: za obstoj, za življenje zaslužiti ni težko, toda hkrati napredovati, prigospodariti si kaj — to je teže. Samo dober gospodar je temu kos. In v »Elanu« so bili temu kos! Dasiravno niso dokončali novogradnje, jedro nove tovarne že obratuje.

ZIBELKA DANAŠNJEGA »ELANA«

je pravzaprav v Cerknem na Primorskem. Smuči, katerih niso mogli dokončati leta 1944 za partizane v majhni delavnici bivše gostilne »Porezen«, so po osvoboditvi romale v nove, za to izbrane prostore na Zgošo in so prišle na trg po osvoboditvi kot prvi športni artikli.

Mlin, žaga in predilni obrat — vse to je bilo utesnjeno v tej zgradbi. Končno pa je iz predilnice »Lane« nastal »Elan«. Samo majhna sprememba v vrstnem redu črk in že je nastal povsem drug pomen, ne le za okolico, temveč za vso Jugoslavijo. »Elan« ni samo največje podjetje te vrste v državi, temveč je po velikosti in moči drugo v Evropi.

Pradedje — žagarji, kolarji, mizarji, kovači in mlinarji, so zapustili temu okolju neizbrisan pečat — dobro dediščino. Povsem razumljivo je, da so dane okoliščine in pobuda oblasti ter nekaterih mizarjev narekovale ustanovitev »Elana«. V čedalje večjem številu so se tu začeli zbirati potomci rokodelcev begunjske okolice. Ustanovili so zadrugo. Prizadevanja ... požrtvovalnost ... in nekaj smisla za šport in steklo je, seveda počasi, toda vedno naprej, do sedanjega obsega. Od ustanovitve do danes je podjetje vsaj sedemkratno povečalo zazidalno površino, da ne govorimo o modernizaciji in strojnem parku. Največji razmah je podjetje zaznamovalo po letu 1953, ko so pričeli z novogradnjo. Seveda so bili za to potrebni večji investicijski krediti. Prav v zadnjih letih pa so naleteli na nepredvidene težave — na omejitev investicijskih kreditov. Kljub temu je delavski svet podjetja pred kratkim sprejel sklep: na vsak način postaviti še sušilnico, temperirnico in kotlarno. Zastopniki lokalnih oblasti so s pomisleki gledali na te nove zadolžitve: izpopolniti je bilo treba organizacijo podjetja, proizvodnjo, tehnično zaščito, prepotrebne sanitarne naprave itd. Odločitev je bila težavna. Tempo je postal neznosen. Podvojitev delovne sile, najemanje novih kreditov, osvajanje novih artiklov in s tem odpiranje novih obratov, prehod iz obrtniške-polserijske k serijski proizvodnji, porajajoča se konkurenca, po drugi strani pa ugodni komercialni sklepi, perspektive in možnost plasmana športnih rekvizitov na domače, predvsem pa na tuje tržišče. Razumljivo je, da so merodajni organi s skrbjo spremljali razvoj dogodkov v »Elanu«. Ni namreč posebno preprosto, če socialistično podjetje zraste tako rekoč v eni sapi, kajti možnosti, da zaradi nepremišljenosti propade v isti sapi, ne manjka. Z naslonitvijo na komercialni izračun na ugodnosti prodaje in z vero vase so se lotili med drugim tudi proizvodnje smuči in badminton reketov, od katerih izvozijo okrog 70 % v tujino. In prav v tem pogledu so dovolj močni, da nudijo dober zaslužek sebi in skupnosti. Za uspešno delo pa so bili vsekakor potrebni delovni prostori, stroji in seveda delovna sila.

PROIZVODNJA JE POD KONTROLO VRHUNSKIH SMUČARJEV: OD LEVE NA DESNO: OLIMPIJEC CVENKELJ, FINŽGAR IN REPREZENTANT — TEKAČ GORIČNIK.

Sušilnica, temperirnica in kotlarna bodo kmalu dograjene. Ko pa bo po predvidenem načrtu celotna novogradnja dokončana, bo v podjetju stalno zaposlenih blizu 600 delavcev in nameščencev.

Zanimiva utegne biti tudi proizvodnja zadnjih dvanajstih let v številkah: 102.000 parov smuči, 45.000 smučarskih palic, 35.000 komadov sank, 700.000 komadov badminton reketov, 17.000 komadov hokejskih palic, 17.000 komadov nogobilov, 3000 raznih gasilskih lestev in nešteto drugih artiklov za zimski in vodni šport, dalje lahkoatletsko in telovadno orodje, rekviziti za otroška igrišča, reševalne naprave, zaščitna sredstva, gasilski rekviziti in drugo.

Vsekakor so te številke visoke, toda v primeri z današnjo kapaciteto podjetja, kar skromne. V sedanjih delovnih pogojih bodo v nekaj več kot v dveh letih kos zgoraj našteti proizvodnji.

Primerjajmo še gibanje delovne sile, bruto proizvodnje in delovne storilnosti.

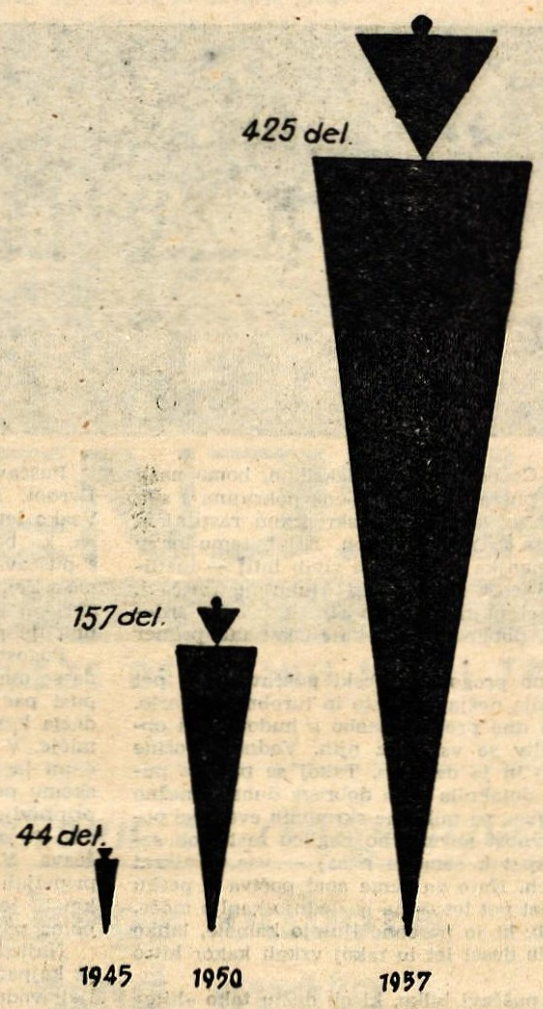

PORAST DELOVNE SILE

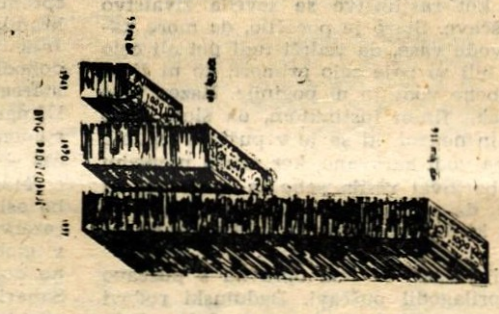

Iz zgornjega je razviden vzporeden porast delovne sile in proizvodnje. Le-ta se je dvignila v desetih letih za več kot šestkrat. Vpeljavanje serijske proizvodnje, štednja in delovna zavest, močno okrepljen tehnični kader, vse to je jamstvo za uspeh.

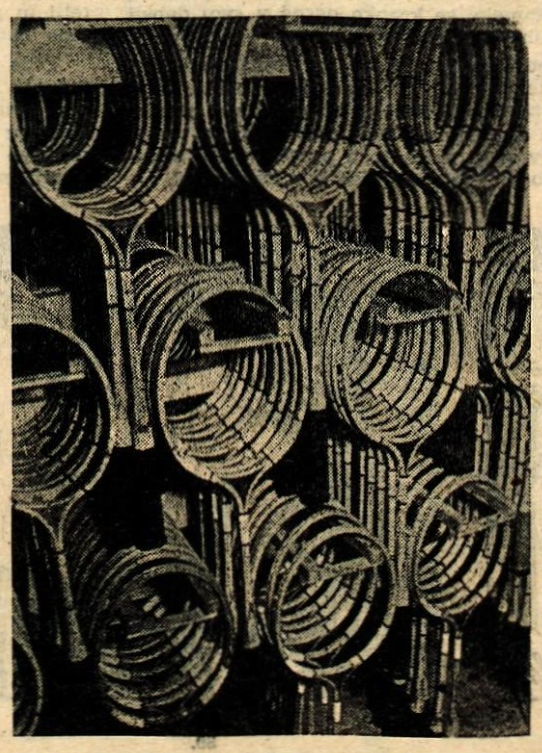

SMUČI IN BADMINTON REKETI STA GLAVNA IZVOZNA ARTIKLA

»Elan« izvaža svoje proizvode v glavnem v zapadne države: Zapadno Nemčijo, ZDA, Švico, Nizozemsko, Avstrijo, Belgijo in na jugu v Egipt. V načrtu imajo še mnogo trgovskih stikov z ostalimi zapadnimi in vzhodnimi državami.

Z dviganjem življenjskega standarda v svetu nastajajo vedno večje možnosti plasmana športnih artiklov. Tudi domačim športnim društvom in ustanovam se odpirajo krediti. Zato je pričakovati torej tudi na domačem tržišču občutno povečanje realizacije. Napačno bi bilo naziranje, da stremi »Elan« po izvozu prav zaradi čimvečjih dobičkov pri prodaji. K temu jih je prisililo kopičenje zalog materiala, kajti trenutno je prodaja na domačem tržišču premajhna v primeri s poizvodnjo. Razumljivo pa je, da vpliva zaslužek pri izvozu na čim nižje prodajne cene

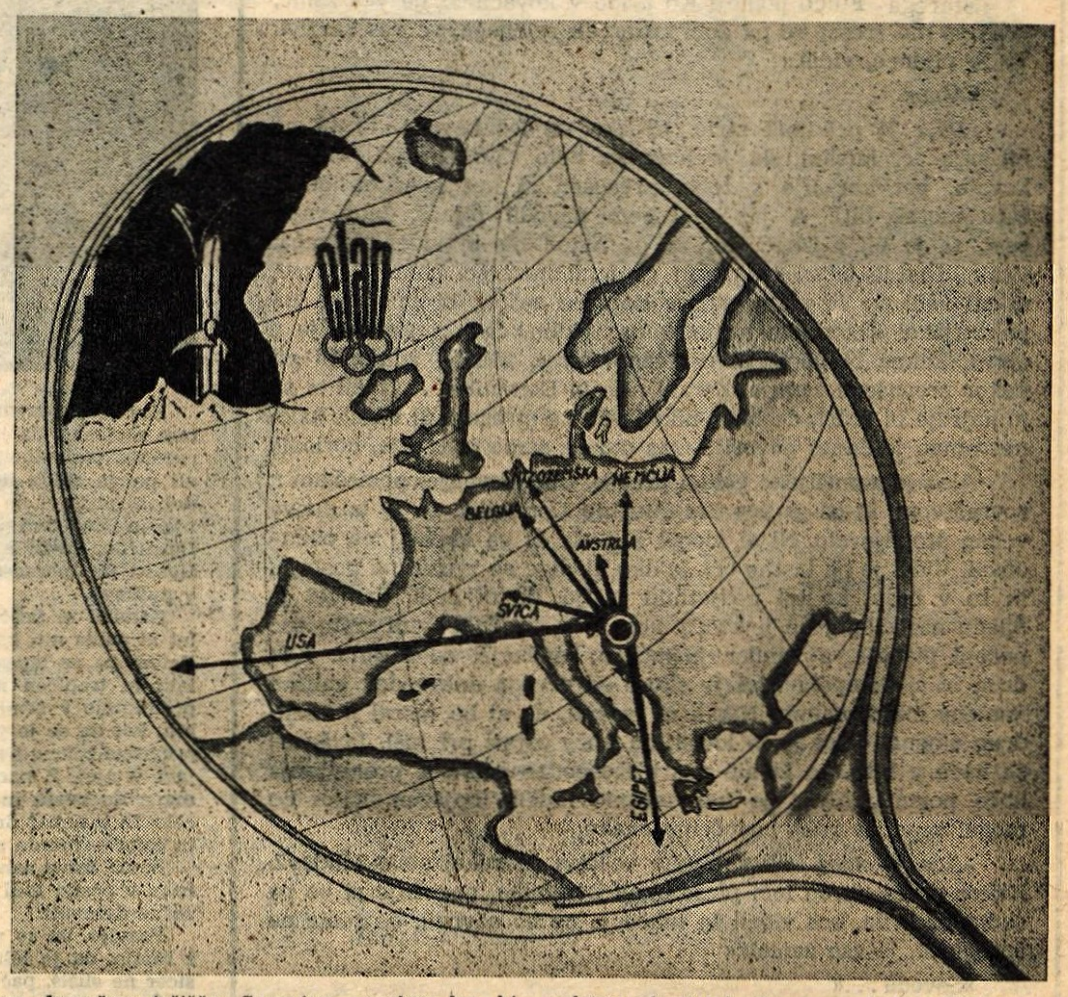

na domačem tržišču. Surovine, posebno les, ki tvori osnovo proizvodnje, je zelo drag, posebno še zato, ker uporablja podjetje le visokokvalitetni les, predvsem jesen. Razen tega pa je podjetje vezano tudi na uvoz raznih surovin, kot so specialne drsne ploskve za smuči, vijaki, razni laki in drugo. Prav zategadelj so izdelki razmeroma še dragi.

»Elan« predstavlja v predelovalni lesni industriji Jugoslavije pomemben činitelj, prav posebno še v izvozu. Težki milijoni deviznih di-

TELOVADNICA, KI JO JE OPREMILO PODJETJE »ELAN«

narjev, zlasti v zadnjih letih, so vsekakor pomemben prispevek k stabilizaciji naše trgovinske bilance.

V sklopu občine skrbi »Elan« tudi za koprodukcijo proizvodnje z manjšimi podjetji sorodne stroke, ki nimajo stalnega tekočega dela in s tem krepi gospodarsko moč okoliša.

Ne smemo pa pozabiti, da je podjetje sezonskega značaja (sezona za letne rekvizite traja od februarja do septembra, za zimske pa od septembra do februarja), vse ostale mesece pa se mora proizvajati na zalogo. Te zaloge pa vsekakor vežejo prekomerne obratne kredite, kar dela podjetju največ težav.

V primeru, da kak artikel ne bi bil več aktualen, ima podjetje tudi vse možnosti za preusmeritev proizvodnje. To je tudi potrebno, ker se v športni areni porajajo stalno nove igre, ki zahtevajo tudi nove rekvizite.

Vzporedno z gradnjo in v okviru danih možnosti pa se krepi tudi notranja organizacija v vodstvu, zlasti tehničnem, pa tudi zaščiti delavstva, požarni varnosti in vzgoji kadrov se posveča vsa pozornost. Stanovanjsko krizo rešujejo povsem na svoj način — ne z gradnjo nebotičnih blokov. Tudi v tem so precej prožni. Z manjšimi krediti je podjetje že omogočilo gradnjo stanovanjskih hišic in adaptacijo oziroma popravilo stanovanj mnogim svojim članom. Z nabavo avtobusa pa je bilo v glavnem rešeno zelo pereče vprašanje — delovna storilnost. Delovna sila iz okolice prihaja na delo spočita. Vsekakor pa se bo v bližnji bodočnosti s smotrno centralistično stanovanjsko izgradnjo v neposredni bližini tovarne, stanje izboljšalo, s čimer bo moč razgibati tudi kulturno in športno dejavnost. Že nekaj let skrbi podjetje tudi za primeren oddih svojih članov v lastnem campingu ob Jadranu.

»Elan« zaposluje tudi več vrhunskih športnikov, ki s svojimi izkušnjami ne koristijo le proizvodnji podjetja, temveč zastopajo tudi državne barve.

To naj bi bila v grobem dvanajstletna bilanca podjetja.

Za njihov praznik jim še enkrat čestitamo in želimo obilo uspehov.

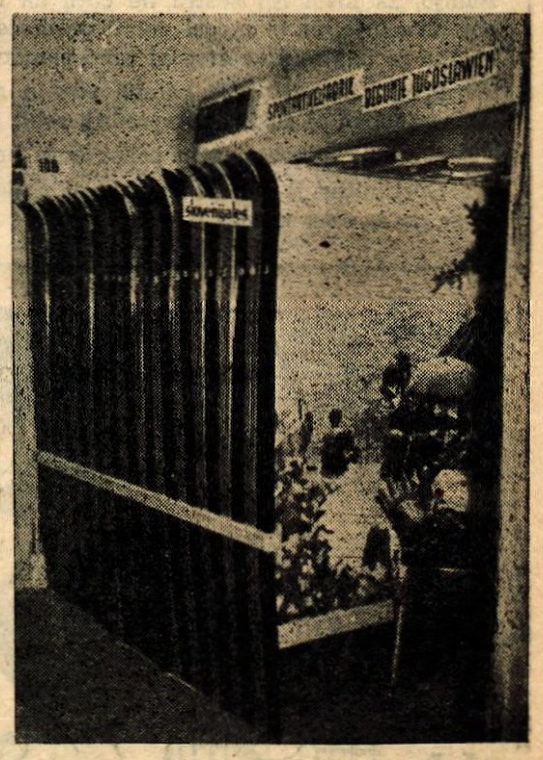

»ELAN« ZASTOPAN NA MEDNARODNIH VELESEJMIH

„ELAN" BEGUNJE

MIMI MALENŠEK KONIČ

VIGENCI

ROMAN 73

Starega Fuldo poglej! Ko pride v kovačnico, je ves zanič, roka se mu trese, ko pa dobi kozarček zelenega, se ves razživi. To je pijanec, vidiš.«

»Aha.«

»Da,« je prikimal stric. »Težko najdeš kovača, ki bi ne bil pijanec. Mislim, da je kovaško delo tako. Stojiš pri nakovalu, pot kar lije s tebe, presušen si kot kresilna goba, zato moraš piti. A jaz se nisem navadil pijače. Moj rajni brat, ta je bil pijanec, čeprav ga nikoli nisem videl pijanega. Vsak čas je odprl omaro in ga izpil kozarec, samo kozarec, nikoli več! Če bi pa vse tiste kozarce seštel, bi bilo vina na polovnjake! Jaz pijem samo, kadar vidim, da...« Zmajal je z glavo, kakor bi odganjal nadležno misel. »Vidiš, zdajle bi pil kakor presušena zemlja. Zaradi Ane in Dominika... Napil bi se in najraje bi videl, da bi se nikoli več ne streznil. Si slišal, kako nesramno je danes govoril? Ona mu pa samo pritrjuje, norica!«

Aleš je zamišljeno gledal predse. Občudovanje, pomešano s sovraštvom, ki ga je ves čas čutil do Dominika, se je iz dneva v dan stopnjevalo. Ni si mogel kaj, da bi ga skrivaj ne občudoval. Videl je na lastne oči, koliko kladivc so zvozili na postajo, in to v času, ko vsi podjetniki tožijo, da ni dela. Prevzel je Španu naročilo, grdo je storil, res, toda... Tudi ljudi sramotno poceni plačuje, a vendar je močan, močnejši od drugih. Kdo drug bi si to upal? Aleš je skoro od prvega dne vedel, kakšne namene ima Dominik. Nikoli ni omenil, da si bo moral poiskati drug vigenc, delal je in kazal, da hoče ostati pri hiši. Priženiti se hoče v hišo, to in nič manj. Gospodar polovice premoženja hoče postati. Aleša je kar telesno mučila bojazen, kako bo mogel segati v roke bodočemu svaku.

»Ana je zdaj kakor pijana vešča,« je rekel stric Miklavž. Kakor vešča okrog luči pleše okoli Dominika, nazadnje si bo pa osmodila krila, boš videl! In nihče je ne bo odvrnil, če sama ne spregleda, je vse zaman.«

»Seveda...«

»Če bi bil jaz na tvojem mestu, bi ji odprl oči. In Dominika bi spravil iz hiše, naj stane, kar hoče. Pognal bi ga, ko bi bila polovica moja, kakor je tvoja in bi imel še strica in vse poštene ljudi na svoji strani.«

Aleš je opazil, da iz strica govori vino, v kratkem času je starec izpraznil tri kozarce.

»Kaj morem?« je menil. »Toda, ko bom imel leta in bom gospodar na svojem, mu bom pokazal, do kod sega njegova pravica. Leta pa bom imel kmalu.«

Miklavž se je smejal iz pijane omotice. »Všeč si mi, Aleš,« je zatrdil. »Samo leto dni še, ne, celo manj, pa bomo gospodarili, da bodo vsi strmeli!«

Potem sta utihnila in Aleš je razmišljal o vsem, kar sta govorila. Stokrat je že vse premislil in vedel, da ne more ničesar storiti. Od tistega dne, ko se je vrnil iz Ljubljane, je bilo vedno isto: Ana in Dominik, Dominik in Ana, za vsem pa vigenci in boj za premoženje. Aleš ni nikoli poprej mislil, da bi se utegnila Ana nekega dne omožiti, toda zdaj, ko je tako prišlo, ji tudi ni hotel braniti. Naj se omoži, samo Dominika naj bi nikar ne jemala, Dominika, ki mu ni zanjo, ampak samo za vigence, za zemljo, za hišo! Ali sestra ne čuti, da bi se Dominik niti ne obrsnil obnjo, če bi mogel dobiti premoženje brez ženitve? Oh, in Ana je bila vendar zmeraj tako pametna...

Pred gostilno se je ustavil voz in noter so prišli fantje. Španov Johan je zaklical v sprednji sobi:

»Jarem, štefan vina in pehar ovsa prinesi!«

Gostilničar je začuden zmajeval z glavo in jih vprašal, kje so se ga že tako zgodaj navlekli.

Plodne puščave

Kaj je puščava? Če pogledamo v leksikon, bomo našli tam zapisano, da je puščava »nenaseljena pokrajina s sila revnimi padavinami in zato z zelo skromnim rastlinjem ali pa ga sploh nima.« Tako leksikon. Kljub temu pa v nobeni puščavi ne manjka popolnoma živih bitij — rastlinja in živalstva ali celo ljudi — ki klubujejo puščavi. Resnično, če bi hotel najti posebno izrazit primer trdoživosti in upornosti, potem bi moral iti iskat tak primer v puščavo.

Zamisli si peščeno progo v arabski puščavi, kjer pet let ni padla niti kaplja dežja — pusto in turobno, izumrlo. Potem pa se lepega dne prevleče nebo s hudournimi oblaki in tropičen naliv se vsuje iz njih. Vodne množine proniknejo v zemljo in jo ovlažijo. Takoj se pokrije pušča, kot da se jo je dotaknila roka dobrega duha, z nežno preprogo zelene travice, na milijone skromnih cvetk se pojavi v njej. Z naravnost neverjetno naglico rasto, od semena do cveta in spet k semenu nazaj — vse dostikrat celo že v nekaj dneh. Nato pa seme spet počiva v pesku in čaka — morda spet pet let — na naslednjo kapljo moče.

Seme trave ashab, ki jo posebno ljubijo kamele, lahko čaka v pesku tudi do deset let in takoj vzkali kakor hitro začne deževati.

Pravijo, da so v puščavi bilke, ki ob dežju tako »hite« z rastjo, da jo lahko zasleduješ s prostimi očmi, da torej sicer ne slišiš, pač pa vidiš »travo rasti«.

Se v večji meri kot rastlinstvo se seveda živalstvo prilagodi trdotam puščave. Staro je poročilo, da more kamela sprejeti toliko vode vase, da vzdrži tudi pet ali celo sedem dni brez nje; bili so baje celo primeri, ko ni žival okusila devet dni nobene vode in ni poginila. Razen tega pa je obdarjena s tako finim instinktom, da sledi vodo milje in milje daleč in nomad, ki se je v puščavi izgubil, pusti kamelo, da sama vodi karavano, ker zaupa njenemu instinktu in ve, da bo žival rešila sebe in ljudi pogina od žeje. Zanimivo je, da se kamela nikdar ne da prevarati od fate morgane, ki je upropastila že toliko izgubljencev v puščavi.

Seveda se je tudi človek, ki ima opravka s puščavo ali celo tam biva, prilagodil puščavi. Beduinski rodovi imajo nenavadno razvit občutek za napoved dežja. Celo to uganejo, kje bo deževalo. Zato hite na tisto mesto z vsem, kar imajo, posebno pa z živino. Navadno dokaj dobro uganejo in se za kratek čas naselijo tam, kjer je deževalo ter popasejo s svojo živinico svežo vzklilo travo.

V puščavi, kjer na tisoče kvadratnih kilometrov ni nobene steze, kaj šele ceste, pozna tak nomad vsak griček, vsako vzpetino, samo da jo je le enkrat videl in po njej se hitro orientira, kje se najde voda.

Njegova oblačila so se sčasoma tako razvila, da so kar najbolj prikladna puščavi. Debela so, mehka in valovita, da ravnotako varujejo telo pred vročino kot obdrže debeli zidovi hlad v hiši. K najhujšim nevarnostim, ki mu groze v puščavi, šteje nomad puščavski peščeni vihar. Kadar divja tak vihar z vso silo, utegne celo gladko okensko steklo tako razpraskati, da postane popolnoma neprozorno. Če preseneti tak vihar nomada v puščavi, se vleže za svojo kamelo, se krepko ogrne v svoj debeli plašč in čaka, da vihar pojenja.

Naziranje, da puščava sestoji le iz peska, je tedaj zmotno. V Sahari je peščenih tal manj kot šestina. Značilna površina je pravzaprav zrnata, trda podlaga, posuta s kot pest debelim kamenjem. Tudi niso puščave vedno ravne. Sahara ima v svoji notranjosti precej visoke vzpetine in potovanje po njej je večno navzgor in navzdol.

Puščave so v vseh zemeljskih kontinentih, razen v Evropi. Pokrivajo četrtino vsega zemeljskega površja. Vsako leto povečajo svoj obseg in kmalu bo napočila doba, ko bo moralo človeštvo resno misliti na odločen boj s puščavskim peskom, kajti Sahara, ta največja puščava naše Zemlje, prodira vsako leto nevzdržno dalje na fronti 3200 km in na nekaterih krajih celo do 50 km letno, kjer uničuje pred seboj vse, kar je živega.

Pogosteje kot si mislimo, je neposredno kriv človek, da se pusta področja tako širijo. Okrog puščave leži napol pust pas stepe, porasel z nizko travo, kjer pade toliko dežja letno, da more uspevati nizka trava in trdoživo grmičje. V take kraje prodro potem nomadi s svojimi čredami in uničijo še tisto malo rastlinja, ki brani puščavskemu pesku, da bi se širil. Nomadi pa se selijo dalje in pripravljajo tako tla puščavi. Tako se je v zgodovini zgodilo že mnogokrat. Egipt na pr. je bil svojčas napol puščava. V sedmem stoletju so pri svojem vdoru Arabci pripeljali s seboj velike črede kamel, goveda in ovac in kmalu je bil Egipt, izvzemši rodovitno Nilovo dolino, popolna puščava in je tak tudi ostal.

Najizdatnejše orožje v boju proti prodiranju puščave je kajpada voda. Najstarejša metoda je bila, da so napeljali vodo po kanalih na vse strani. S to metodo je Egipt prebil pet tisočletij. Že izza časov Faraonov razpeljujejo Nilovo vodo ob času poplave po kanalih na polja in spreminjajo puščavo v rodovitno zemljo, ki je včasih prehranila tudi nad štirideset milijonov ljudi. Danes troši Irak (okroglo 5 milijonov prebivalcev) večjidel svojih dohodkov od trgovine z nafto za obnovo in izboljšanje starega namakalnega sistema, ki so ga nekoč razdrle Džingiskanove tolpe. In v Libiji je več kot dvesto starih studencev očiščenih, da dajejo vodo ravno tako kot svoj čas — pred dvatisoč leti.

Moderni človek pa razvija zdaj novo metodo, po kateri bo oskrbel puščavo z vodo: navrtava podzemeljske vodne rezervarje. Stoletja pronica dež že v puščavi skozi pesek v globino, dostikrat sto metrov globoko in več, dokler ne dospe do nepropustne plasti, kjer se potem zbira. V Sahari je doslej ugotovljenih dvoje takih ogromnih podzemskih vodnih rezervarjev. Pri Zelfani v severozahodni Sahari so pri vrtanju v globini 1200 m naleteli na eno teh vodnih skladišč. Ustvarili so takoj cvetočo oazo.

Med najčudovitejša podzemska vodovja pa prištevamo pravo pravcato podzemsko reko, ki teče pod Nilom v mogočnih skladih 90—270 metrov globoko. Začenja se nekje blizu Luxorja in sledi Nilu do njegove delte 900 km v dolžini. Ta reka je po količini svoje vodne množine mnogo mogočnejša kot Nil.

To reko je Naserjev predhodnik Hafis Afifi izkoriščal na prav senzacionalen način. Kupil je kakih 125 ha zemlje, ali pravzaprav brezupne puščave. Nato je zavrtal do podzemske reke dvoje velikih studencev in postavil dve veliki črpalki, nato pa dal natrositi na pesek gnoja, umetnega in naravnega, in danes se okrog njegove vile razprostira zelena poljana z vodometi, v njegovih sadovnjakih in vinogradih rasto pomaranče, citrone, datelji in grozdje najboljše kakovosti, ima velike črede živine in pridela ogromne količine žita in klaje za živali.

Toda za črpanje vode je potrebna energija in vsa dosedanja sredstva za proizvajanje so bila dokaj draga. Ta neprikladna sredstva bo v bodoče nadomestila atomska energija in prav tu je zanjo najizdatnejše torišče. Potem puščave ne bodo več sovražniki človeka, ampak naši prijatelji in zavezniki.

10

MARK TWAIN: DOGODIVŠČINE TOMA SAWERJA

TOM IŠČE ZAKLAD

PRIREDIL: IVAN ABRAM

RISE: MILAN BATISTA

37.

Ni se zgodilo tisto, kar bi vsi pričakovali. Stari Valižan in njegova sinova sta se vrnila, ne da bi ujela tolovaja. Ušla sta jim. Huck ju je počakal pred hišo, oni pa so ga začeli spraševati, zakaj jima je sledil. Huck bi se bil že skoraj zarekel, da zaradi zaklada, vendar se je iz zagate kmalu izkopal. Pa je spet padel v past, menjal je barve kot kameleon. Valižan in sinova sta mislila, da je fant preveč prestrašen in sta mu velela, naj se odpočije in vso stvar prespi.

38.

Vtem se je raznesla po mestecu novica, da Toma in Becky ni. Družbica, ki je preživljala vesele ure na zabavi pri Douglasovi vdovi in potem v jami, ni opazila, da ju ni bilo iz nje. Tetka Polly in Beckyna mati sta bili do smrti prestrašeni. Vse mesto sta spravili na noge. Mnogo ljudi je tisti dan obiskalo teto Polly in gospo Thatcherjevo in prizadevali so si, da bi jih potolažili. — Vso dolgo mučno noč je mestece čakalo novic, kajti moški so se odpravili v jamo iskat izgubljenca.

39.

Tom in Becky sta se nekaj časa v jami držala družbe. Ko sta se naveličala iger, sta začela hoditi po zavitih hodnikih dalje, nosila sta pred seboj svečo in brala na stenah imena, datume, poštne naslove in izreke, s katerimi so bile skale popisane. Hodila sta dalje, kramljala sta in nista opazila, da sta zašla na stranpoti, kjer stene niso bile več popisane. Kmalu sta prišla do kraja, kjer je potoček žuborel preko kremenov. Z občudovanjem sta si ogledovala krasne stalagmite in stalaktite.

40.

Kar naenkrat sta se znašla med kopico netopirjev. Na tisoče jih je bilo v gručah. Luč jih je znemirjala in jeli so se besno zaletavati vanjo. Tom je poznal njihove navade in tudi nevarnost takega početja. Zgrabil je Becky za roko in jo odvedel v prvi stranski rov, ki ga je dosegel. To je storil ravno pravi čas, kajti netopirji so ju zasledovali daleč v rove. Ubežnika sta se umikala v vsak novi rov, ki sta nanj naletela in končno sta se nevarnih zveri znebila. Ko sta obstala, je bilo okoli njiju vse tiho...